

**A MAGYAR TUDOMÁNYTÖRTÉNETI INTÉZET
TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEI 100.**

Gazda István

Einstein és a magyarok

**Tudományos és közéleti munkásságának visszhangja,
valamint kapcsolata a magyar tudósokkal**

Bibliográfia, 1906–1945

A szerző „Einstein és a magyarok” címmel az Akadémiai Kiadónál 2004-ben megjelent munkája bibliográfiai fejezetének bővített változata.

**Az anyaggyűjtésben közreműködött:
Perjámosi Sándor, Bodorné Sipos Ágnes és Varga Ágnes**

Kézirat

**Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet
Budapest, 2017**

Magyar szerzők Einsteinhez kapcsolódó publikációi, valamint Einsteinnek magyar tudósokra történő hivatkozásaiból

**Megjelenésük időrendjében, az egyes éveken belül a szócikkek betűrendben,
a híryanagok időrendben**

1906

Cikkek folyóiratokban

FARKAS, Julius: Über den Einfluss der Erdbewegung auf elektromagnetische Erscheinungen.
= Physikalische Zeitschrift 7 (1906) II. pp. 654–658.

1907

Könyv, könyvrészlet

PALÁGYI, Melchior: Naturphilosophische Vorlesungen über die Grundprobleme des
Bewusstseins und des Lebens. Charlottenburg, 1907. Günther. 312, [8] p.

Róla lásd 1925-nél!

Cikkek folyóiratokban

FARKAS, Julius: Über das Postulat der Relativität. = Physikalische Zeitschrift 8 (1907) pp.
169–171.

1908

Könyv, könyvrészlet

ZEMPLÉN Győző: Jegyzetek Einsteinről. In: H. Poincaré: Tudomány és föltevés. Bp., 1908.
K. M. Természettudományi Társulat. pp. 251–252.

Cikkek folyóiratokban

Seress Imre: Tér és az idő. = Vasárnapi Újság, 1908. pp. 1056–1058.

1910

Cikkek folyóiratokban

DIENES Valéria – DIENES Pál: Megjegyzések a bergsoni metafizikáról és a tudományról.
(Válasz egy kortörténeti jegyzetre.) = Huszadik Század 11 (1910) Vol. 21. No. 1. pp. 653–660.

Einsteinről is.

FARKAS Gyula: Alapvetés az elektromosság és mágnesség folytonossági elméletéhez. I. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 28 (1910) No. 1. pp. 1–25.

Folytatását lásd 1911-nél!

Mikola Sándor: A tér és az idő fogalmának kialakulása. = Uránia 11 (1910) pp. 195–199.

1911

Könyv, könyvrészlet

MIKOLA Sándor: A relativitáselmületről. In: Mikola Sándor: A physikai alapfogalmak kialakulása. Bp., 1911. Hornyánszky. pp. 403–404.

Cikkek folyóiratokban

FARKAS Gyula: Alapvetés az elektromosság és mágnesség folytonossági elméletéhez. II. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 29 (1911) No. 5. pp. 771–809.

Előzményét lásd 1910-nél!

MIKOLA Sándor: Az új physika. = Uránia 12 (1911) No. 6–8. p. 261.

SELÉNYI, Paul: Über Lichtzersteuung im Raume Wienerscher Interferenzen und neue, diesen reziproke Interferenzerscheinungen. = Annalen der Physik 35 (1911) pp. 444–460.

Selényi híres nagyszögű interferencia kísérlete.

ZEMPLÉN Győző: A relativitás elvéről. = Matematikai és Physikai Lapok 20 (1911) pp. 331–347.

Einstein hivatkozása Eötvösre

EINSTEIN, A.: Bemerkung zu dem Gesetz von Eötvös. = Ann. d. Phys. u. Chem. 339 (1911) pp. 165–169.

Visszaemlékezés

KÁRMÁN Tódor 1911-ben Göttingenben hallgatta Einstein előadását, ahova azért ment, hogy Hilberttel és Minkowskival együtt szemináriumot tartson. – Lásd erről: Kármán Tódor: Házam rendszeres látogatója volt. In: Kármán Tódor: Örvények és repülők. Kármán Tódor élete és munkássága. Ford.: Jereb Gábor. Bp., 1994. Akadémiai. pp. 157–160.

1912

Cikkek folyóiratokban

OLTAY Károly: Az ingákkal való relatív gravitatio-mérések pontossága. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 30 (1912) No. 5. pp. 843–875.

TOMITS Iván: Adalékok a fekete sugárzás konstitutiójának kérdéséhez. = Matematikai és Physikai Lapok 21 (1912) pp. 298–338. és klny.: Bp., 1913. Franklin ny. 42 p.

1913

Könyv, könyvrészlet

BAUMGARTNER Alajos: A relativitáselméletről. In: Baumgartner Alajos: A fizika története. Bp., 1913. Stampfel-féle Könyvkiadóhivatal. p. 145. (Tudományos zsebkönyvtár)

Cikkek folyóiratokban

BERNHARD Zsigmond S. J.: A relativitás elvéről. = Magyar Kultúra 1 (1913) pp. 524–526.

MIKOLA Sándor: Der Äther, Geschichte einer Hypothese, von Dr. M. La Rosa, aus dem italienischen übersetzt von Dr. K. Muth. Leipzig, J. A. Barth. 1912. 116 old. (Könyvism.). Uránia 14 (1913) No. 3. p. 139.

STROPHANTUS [ROHONYI Hugó]: A relativitás elvéről. = Szabadgondolat 3 (1913) pp. 10–15.

Sz. G. [SZABÓ Gábor]: Lodge, O.: Der Weltaether. Übersetzt von H. Barkhausen. (Die Wissenschaft. Sammlung naturwiss. und math. Monographien). Braunschweig, 1911. (Könyvism.). = Uránia 14 (1913) No. 2. pp. 92–93.

Einstein hivatkozása Eötvösre

EINSTEIN, A. (1. rész) – GROSSMANN, M. (2. rész): Entwurf einer verallgemeinerten Relativitätstheorie und einer Theorie der Gravitation. = Zeitschrift für Math. und Phys. 62 (1913) pp. 225–261.

A Budapesten született és gimnáziumi tanulmányait itt végzett svájci származású, Franciaországban élő M. Grossmann hívta fel Einstein figyelmét Eötvösnek a súlyos és tehetetlen tömeg mérőszámainak azonosságaira vonatkozó 1891-ben német nyelven is publikált kísérleteire, erre utal ez a cikk a következő gondolattal: „Ha a tehetetlen tömeg változásai nem lennének egyenlők a súlyos tömegével, akkor a tehetetlen és a súlyos tömeg közti eltéréseknek jóval nagyobbaknak kellene lenniük az Eötvös kísérletei által megengedettnél. Nagyon valószínűnek kell tehát tekintenünk, hogy a tehetetlen és a súlyos tömeg azonossága egzaktul érvényesül.”

EINSTEIN, A.: Zum gegenwärtigen Stande des Gravitationsproblems. = Physikalische Zeitschrift 14 (1913) No. 25. p. 1251, 1255.

„A súlyos és tehetetlen tömeg azonosságát (egyenértékűségét) Eötvösnek egy számunkra igen fontos vizsgálata nagy pontossággal bizonyította.”

1914

Könyvek, könyvrészletek

PALÁGYI, Melchior: Die Relativitätstheorie in der modern Physik. Berlin, 1914. Reimer. 77 p.
Róla lásd 1925-nél!

PALATIN Gergely: A relativitás elvének alapját alkotó Michelson-féle kísérlet. In: A Pannonhalmi Főapátsági Főiskola Évkönyve az 1913–1914-iki tanévre. Pannonhalma, 1914. Stephaneum ny. pp. 349–380.

RHORER László: A relativitáselméletről. In: Rhorer László: Physika. Egyetemi és főiskolai hallgatók számára. Bp., 1914. Universitas Könyvkiadó Társaság. pp. 648–650.

Cikkek folyóiratokban

ZEMPLÉN Győző: A fényforrás mozgásának hatása a fényjelenségekre. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 32 (1914) No. 2. pp. 225–246.

ZEMPLÉN Győző: A tér és az idő fogalma a relativitás elvének világításában. = Természettudományi Közlöny 46 (1914) No. 2. pp. 53–67. és ua.: Magyar Filozófiai Társaság Közleményei 15 (1914) No. 1–2. pp. 35–50.

1915

Cikkek folyóiratokban

FARKAS Gyula: Michelson negatív kísérletének magyarázatai. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 33 (1915) No. 3–4. pp. 355–361.

MENDE Jenő: Az elektron töltésének meghatározására vonatkozó főbb vizsgálatok. = Matematikai és Fizikai Lapok 24 (1915) No. 5–6. pp. 181–200.

SUTÁK József: A Michelson-féle kísérlet elméleti következményei. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 33 (1915) No. 1. pp. 104–113.

TASS Antal: A Nap physikai vizsgálatainak néhány újabb eredményéről. = Uránia 167 (1915) No. 10. pp. 347–348.

1916

Cikkek folyóiratokban

MENDE Jenő: A Brown-féle mozgás. = Uránia 17 (1916) No. 5. pp. 160–165.; No. 9. pp. 244–255.

ORTVAY Rudolf: A. Einstein: Az általános relativitás elméletének alapvonalai. (Ism.). = Matematikai és Fizikai Lapok 25 (1916) pp. 147–154.

Einsteinnek az Annalen der Physik. 49. köt. (1916) 769–823. oldalán megjelent cikkének ismertetése.

RYBÁR István: A. Einstein és J. W. de Haas: Az Ampère-féle molekuláris áramok kísérleti kimutatása. (Ism.). = Matematikai és Fizikai Lapok 25 (1916) pp. 33–36.

SULEK József: A relativitás elvének kérdéséhez. (Ism.). = Matematikai és Fizikai Lapok 25 (1916) pp. 44–53.

I. Grdin publikációjának ismertetése (megjelent: Izvestija Jekaterinoslavskago gornago instituta, 1914)

1917

Cikkek folyóiratokban

MIKOLA Sándor: Báró Eötvös Loránd kutatásai a Földön mozgó testek nehézségéről. = *Uránia* 18 (1917) pp. 199–201.

Einsteinre történő hivatkozásokkal.

1918

Könyv, könyvrészlet

CSÁSZÁR Elemér: A fekete sugárzás újabb elméleti és kísérleti vizsgálata. In: A Dunántuli Ref. Egyházkerület Pápai Főiskolájának Értesítője az 1917/18-as iskolai évről. Pápa, 1918. Főiskolai ny. pp. 9–51.

Cikkek folyóiratokban

OLASZ Péter S. J.: Az Einstein-féle gravitációs elmélet próbaköve. = *Természettudományi Közlöny* 50 (1918) pp. 494–495.

Közlemények újságokban

VARJAS Sándor: A modern fizikáról. = *Pesti Napló* 69 (1918) No. 229. (szept. 29.) p. 15.

Elsősorban Einstein relativitáselméletéről.

Einstein és Eötvös levélváltásai

Témája: Helmholtz potsdami utódjának kinevezése. A levélváltás eredetije a jeruzsálemi Einstein Archívumban, az Eötvös által Einsteinnek írt levél vázlatja a budapesti Eötvös Loránd Geofizikai Intézet Archívumában. Einstein levele Eötvösnek (1918. jan. 5.), Eötvös válasza (1918. jan. 27.).

Nyomatott közlések: Szilárd József: Emlékezzünk Eötvös Lorándra. = Fizikai Szemle 25 (1975) No. 7. pp. 260–262.; The Collected Papers of Albert Einstein. Vol. 8. The Berlin Years: Correspondence, 1914–1918. Part B: 1918. Ed.: Robert Schulmann, A. J. Kox, Michel Janssen, József Illy. Princeton, 1998. Princeton University Press. – 443. levél; magyar fordításban a következő kötetben: Gazda István (szerk.): Einstein és a magyarok. Bp., 2004. Akadémiai Kiadó. pp. 71–74.

1919

Einstein írása magyar fordításban

EINSTEIN, Albert: A különös és általános relativitás tana. Ford.: Mende Jenő. = *Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek*. 51. (1919) No. 1. Pótfüzet. pp. 1–19.

Kivonat Einstein 1917-ben megjelent munkájából.

Önálló kiadványként: Albert Einstein: A különös és általános relativitás tana. Bp., 1920. K. M. Természettudományi Társulat. 19 p.

Cikkek folyóiratokban

HATVANI Pál: Kísérlet az expresszionizmusról. = MA. Irodalmi és képzőművészeti folyóirat 4 (1919) No. 6. (jún. 1.) pp. 124–129.

Kötetben újra megjelent: Az expresszionizmus. Vál., ford. Koczogh Ákos. 3. bőv. kiad. Bp., 1981. Gondolat. pp. 254–260.

MENDE Jenő: A fény meggörbülése nehézségi erő hatására. = Természettudományi Közlöny 51 (1919) p. 201.

MIKOLA Sándor: A mindenség szerkezetére vonatkozó új felfogás igazolásáról. = Uránia 20 (1919) No. 4–12. pp. 76–78.

PEKÁR Dezső: A Földön mozgó testek súlya. = Természettudományi Közlöny 51 (1919) pp. 236–239.

Közlemények újságokban

Lzr.: Forradalom a természettudományokban. Einstein berlini fizikus megdöntötte Newton tételeit. = Bécsi Magyar Ujság 1 (1919) No. 18. (nov. 23.) p. 2.

Einstein professzor számításai. = Magyarország 26 (1919) (nov. 26.) No. 163. p. 4.

Forradalmat jelentő tudományos felfedezés. = Budapesti Hírlap 39 (1919) No. 123. (nov. 26.) p. 6.

Angol expedíció mérési eredményei a fényelhajlásról.

Uj elmélet a természettudományban. Az Einstein-féle teoria jelentősége. = Budapesti Hírlap 39 (1919) No. 128. (dec. 2.) p. 5.

1920

Einstein írásai magyar fordításban

EINSTEIN Albert: A különös és általános relativitás tana. Ford.: Mende Jenő. Bp., 1920. K. M. Természettudományi Társulat. 19 p.

Az előző évben folyóiratban megjelent közlés önálló kötetben.

EINSTEIN Albert a zsidó nemzeti eszméről. = Mult és jövő 10 (1920) No. 41. p. 15.

Könyvek, könyvrészletek

CZUKOR Károly: A relativitás elve. Bp., 1920. Dick Manó. 112 p.

Ism.: Wallesz Jenő: Einstein. Czukor Károly könyve a relativitás elvéről. = Az Ujság 18 (1920) No. 225. (szept. 23.) p. 3.

SCHLESINGER, Ludwig: Raum, Zeit Relativitätstheorie. Leipzig, 1920. Springer. 40 p.

A Németországban élt korábbi kolozsvári professzor; a kiváló matematikus, Schlesinger Lajos munkája.

SILBERMANN Jenő: Történelmi felfogás és relativizmus. Nagyvárad, 1920. Nagyvárad Napló. 55 p.

Cikkek folyóiratokban

FELEKY Géza: Einstein. = Napkelet [Kolozsvár] 1 (1920) No. 1–3. pp. 185–187.

A Világ 1920. szept. 21-i számából átvett közlemény.

JOCL Béla [valódi neve: KAHÁNA Mózes]: Einstein a kultúra nézőszögéből. = Napkelet [Kolozsvár] 1 (1920) No. 6. pp. 372–375.

LENDVAI Rezső: Einstein veszedelmes tévedései. = Katholikus Szemle 34 (1920) No. 6. pp. 337–341.

M. S. [MIKOLA Sándor]: Eddington tanár a nehézségről és a relativitás elvéről. = Uránia 21 (1920) No. 1–3. pp. 42–43.

OLASZ Péter S. J.: Az Einstein-féle gravitációs elmélet csillagászati igazolása. = Természettudományi Közlöny 52 (1920) p. 48.

OLASZ Péter S. J.: Einstein relativitástanának bírálata. = Természettudományi Közlöny 52 (1920) pp. 375–378.

OLASZ Péter S. J.: Wiechert új elmélete a gravitációról. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 52 (1920) No. 1. Pótfüzet. p. 67.

PUTNOKY László: A relativitás elve. = Budapesti Szemle. Vol. 182. (1920) No. 521–522. pp. 144–153.

SÓS Aladár: A relativitás theoriája. = Nyugat 13 (1920) Vol. II. No. 17–18. pp. 901–904.

Albert Einstein „Über die specielle und die allgemeine Relativitätstheorie” c. írásáról.

TANGL Károly: A relativitásról. I–III. = A Technikus 2 (1920–21) No. 5–6. pp. 89–99.; 2 (1920–21) No. 9–10. pp. 174–194.; 3 (1921–22) No. 2–3. pp. 37–48.

WODETZKY József: Az 1919. május 29.-i napfogyatkozás és a relativitástan. = Természettudományi Közlöny 52 (1920) pp. 394–396.

Közlemények újságokban

Balkányi Béla: Einstein felfedezése. = Vasárnap [Bécs] 1 (1920) No. 9. pp. 5–7.

Antiszemita botrány a berlini egyetemen. (Antiszemita diákok lázadása Einstein ellen.) = Népszava 48 (1920) No. 39. (febr. 14.) p. 6.

Tudományos igazságok megjósolása. Új korszak a fizika terén. – Az Einstein-elmélet. = Pesti Napló 71 (1920) No. 58. (márc. 7.) p. 7.

A természetbúvár kisiparos. (Olvasói levél az Einstein-elméletről.) = Pesti Napló 71 (1920) No. 60. (márc. 10.) p. 3.

Földi Mihály: Végtelen huszadik század. = A Hét 31 (1920) No. 23. pp. 341–342.

F.: A relativitás. A. Einstein elmélete. = Népszava 48 (1920) No. 168. (júl. 16.) pp. 2–3.

Tüntetések Einstein tanár ellen. = Az Est 11 (1920) No. 205. (aug. 29.) p. 6.

Antiszemita heccek Einstein tanár ellen. = Népszava 48 (1920) No. 205. (aug. 29.) p. 5.

Amondó Péter [valódi neve: Lorsy Ernő]: Einstein. = Bécsi Magyar Ujság 2 (1920) No. 204. (aug. 29.) p. 1.

Lorsy Ernő (1889–1961) rendkívül művelt újságíró alakját Déry Tibor emlékezetesen örökítette meg az „Ítélet nincs” c. műve, „A kis halottak” c. fejezetében.

Hírek egy professzor körül. = Pesti Napló 71 (1920) No. 212. (szept. 7.) p. 5.

Einstein tanár katedrája. (Einstein Németországban marad, egyelőre nem fogadja el más egyetemek meghívását.) = Pesti Napló 71 (1920) No. 214. (szept. 10.) p. 4.

Einstein Krisztiániában. = Népszava 48 (1920) No. 217. (szept. 14.) p. 5.

Erdődy Árpád: Helyes-e a relativitás elmélete vagy sem? = Pesti Hírlap 42 (1920) No. 217. (szept. 14.) p. 3.

Einstein tanárt Angliába hívják. = Pesti Napló 71 (1920) No. 228. (szept. 26.) p. 4.

Einstein elmélete. = Pesti Napló 71 (1920) No. 228. (szept. 26.) p. 5.

Hoitsy Pál: Einstein elmélete a relativitásról. Vonatkozása a magyar tudományhoz. = Pesti Hírlap 42 (1920) No. 230. (szept. 29.) p. 3.

Utalás Palágyi Menyhért kutatására.

Juhász Gyula: Margó. = Szeged 1 (1920) szept. 30.

Kötetben: Juhász Gyula összegyűjtött művei. 6. köt. Bp., 1969. Akadémiai Kiadó. p. 330.;

Gazda István (összeáll.): Einstein és a magyarok. Bp., 2004. Akadémiai Kiadó. p. 359.

Szenes Béla: Hogy is van az az Einstein-féle relativitás? (Kávéházi beszélgetés). = Pesti Hírlap 42 (1920) No. 232. (okt. 1.) p. 3.

Hoitsy Pál: Tér és idő. = Vasárnapi Ujság 67 (1920) No. 20. (okt. 24.) pp. 236–237.

Albert Einstein levele Kelen József budapesti mérnök elítélésével kapcsolatosan. = Bécsi Magyar Ujság, 1920. nov. 20.

Újraközölve: Kelen Jolán: Eliramlik az élet... Bp., 1976. Kossuth. c. műben.

Lásd még: Fizikai Szemle 29 (1979) No. 6. p. 227.

[A magyar népbiztosokért! Politikai amnesztiát!] = Világosság [Bécs] 1 (1920) dec. 15. pp. 457–459.

Einstein tiltakozásával.

Einstein magyar tanítványa

JENDRASSIK György az 1920/21-es tanévet – Kármán javaslatára – a Berlin-Charlottenburg-i Physikalische Gesellschaftban tölthette, ahol több más kiválóság mellett, Einstein előadásait is hallgathatta.

1921

Einstein írása magyar fordításban

EINSTEIN, [Albert]: A különleges és az általános relativitás elmélete. A nagyközönség számára. Ford.: Vámos Ferenc. A fordítást átnézte: Tangl Károly. Bp., 1921. 94 p. (A Pantheon ismerettára)

Még ebben az évben, tehát 1921-ben 2. változatlan kiadásban is megjelent.

Ism.:

OLASZ Péter S. J.: Könyvismertetés. = Magyar Kultúra 8 (1921) pp. 302–303.

Könyvek, könyvrészletek

CZUKOR Károly: A relativitás elve. 2. bőv. kiad.: Bp., 1921. Dick Manó. 112 p.

Ism.:

Albert Anna. = Athenaeum 7 (1921) No. 1–3. pp. 107–112.

FENYVESI Andor: Einstein relativitási elméletének lényegéről és jelentőségéről. Debreczen, 1921. Hegedüs és Sándor ny. 16 p.

LAMBRECHT Kálmán: Spengler (Oswald), Albert Einstein, Steinach (Eugen), Niels (Henrik) Bohr. In: Pesti Hírlap Naptára az 1921. közönséges évre. Szerk.: Schmittely József. 31. évf. Bp., 1921. Légrády Testvérek. pp. 148–151.

LENARD, Philipp: Über Äther und Uräther. I. Aufl. Leipzig, 1921. II. Aufl. 1922.; Über Relativitätsprinzip. Äther, Gravitation. III. Aufl. Leipzig, 1921.

[MADARI-KREYBIG Károly]: A. Einstein, E. H. Schmitt und das Ende der »Philosophie«. Versuch einer Synthese von Carl Madary. Berlin, 1921. Alberti-Verlag. 96 p. (Nyomt.: Bp.)

Ism.:

LAMBRECHT Kálmán: Három magyar tudós könyve. = Magyarság 2 (1921) No. 207. (szept. 18.) p. 8.

GYÖRGY János: Világvallás és világtestvériség felé. = Független Szemle 2 (1922) No. 1. pp. 19–21.

Nyj. = Szocializmus 12 (1922) pp. 188–190

TANGL Károly: A gravitáló és tehetetlen tömeg arányossága. In: Tangl Károly: Bevezetés a fizikába. Bp., 1921. Pantheon. pp. 87–88. (A Pantheon ismerettára)

Cikkek folyóiratokban

BAUMGARTNER Alajos: A relativitási elmélet. = Új Magyar Szemle 22 (1921) No. 4. pp. 91–97.

BIBÓ István, id.: Az emberiség multjáról és jövőjéről. = Társadalomtudomány 1 (1921) No. 1. pp. 115–135.

BOR Pál: A mozgás ábrázolása. = Nyugat 14 (1921) Vol. I. No. 4. pp. 322–324.

Cz. A. [CZAKÓ Ambró]: Einsteins Relativitätstheorie. Von P. Theo Wulf S. J. (Innsbruck, 1921.) (Könyvism.) = Független Szemle 1 (1921) No. 6–7. pp. 269–270.

CSÁSZÁR Elemér: A quantumelmélet főbb eredményei. I–II. = Matematikai és Fizikai Lapok 28 (1921) pp. 38–53.; 29 (1922) pp. 96–103.

FÁJ Árpád: Néhány szó a relativitás elméletéhez. = Magyar Helikon 2 (1921) pp. 1178–1183.

HAUSER Ignác: Az anyagi világ méretei Einstein szerint. = Uránia 22 (1921) No. 5–10. pp. 43–44.

KOMJÁTHY Aladár: A relativitás elvéről. = Nyugat 14 (1921) Vol. II. No. 21. pp. 1629–1633.

MURÁNYI Győző: Einstein teóriái Franciaországban. = Napkelet [Kolozsvár] 2 (1921) No. 2 p. 768.

NAGY Lajos: Beszélgetés Einsteinról. (Találkozásaim az antiszemitizmussal 2.) = Mult és Jövő 11 (1921) No. 29. p. 5.

- OLASZ Péter S. J.: Éter és őséter. = Természettudományi Közlöny 53 (1921) pp. 299–230.
- OLASZ, Peter: Wulf: Einsteins Relativitätstheorie. (Könyvism.) = Katholikus Szemle 35 (1921) No. 5. pp. 317–318.
- RÉDEY József: Einstein és a politika. = Napkelet [Kolozsvár] 2 (1921) No. 9. pp. 501–504.
Vitacikk Felix Saltennek a „Neue Freie Presse”-ben Einsteinról írt vezércikkéről.
- SZTROKAY Kálmán: Uj világnézet? = Uj Idők 28 (1921) No. 6. pp. 110–111.
- TIHANYI Márkus: Einstein viszonylagosság (relativitás) elmélete és a keresztény világnézet. = Katholikus Szemle 35 (1921) No. 6. pp. 357–367.
- WODETZKY József: A Merkur-perihélium mozgása és a relativitástan. = Természettudományi Közlöny 53 (1921) pp. 281–284.
- WODETZKY József: A relativitás-elmélet és a Fraunhofer-féle vonalak eltolódása. = Természettudományi Közlöny 53 (1921) p. 365.

Közlemények újságokban

- Lambrecht Kálmán: A modern Newton. = Világ 11 (1921) No. 4. (jan. 4.) pp. 3–4.
- Einstein bécsi felolvasása. = Az Est 12 (1921) No. 8. (jan. 12.) p. 5.
- Papp Dezső: Einstein. = Jövő [Bécs] 1 (1921) No. 12. p. 6.
- sz.: Magyar tudós Einstein ellen. Lénárd Fülöp feltűnést keltő bírálata. = Magyarság 2 (1921) No. 18. (jan. 23.) p. 4.
- Neubauer Szilárd: A relativitás elmélete. = Uj Nemzedék 9 (1921) No. 22. (jan. 28.) p. 2.
- Ismertetés Alexander Moszkovszki Einstein-kötetéről. (Könyvism.) = Jövő [Bécs] 1 (1921) No. 23. p. 7.
- Einstein professzor angol aranyérme és német hallgatói. = Világ 12 (1921) No. 44. (febr. 20.) p. 5.
- Balázs Béla: Einstein. = Bécsi Magyar Ujság 3 (1921) No. 44. (febr. 22.) p. 3.
Az emigrációban élt neves filmesztéta írása.
- Karinthy [Frigyes]: Miről van szó? Uj tudomány. = Pesti Hirlap 43 (1921) No. 72. (ápr. 6.) p. 8.
- A nagy Einstein-irodalom. = Világ 12 (1921) No. 71. (ápr. 8.) p. 7.
- Einsteint nem választja díszpolgárává New York. = Világ 22 (1921) No. 84. (ápr. 20.) p. 3.
- Einstein Albert amerikai diadalútja. = Pesti Napló 72 (1921) No. 95. (máj. 3.) p. 4.
- Einsteint úgy ünnepelték Londonban, mint a XX. század Newtonát. = Az Est 12 (1921) No. 129. (jún. 15.) p. 5.
- Einstein ünneplése a manchesteri egyetemen. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 132. (jún. 22.) p. 3.
- London ünnepli Einsteint. Lord Haldane üdvözlő beszéde. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 135. (jún. 25.) p. 2.
- Einstein elmondja, hogyan lett cionista. A nemzeti öntudat szükségessége. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 139. (jún. 30.) p. 3.
- Einstein a tudomány nemzetköziségéről. = Pesti Napló 72 (1921) No. 142. (júl. 1.) p. 6.

- V.: Einstein. Előadása a cionizmusról. = Budapesti Hírlap 1921. No. 150. (júl. 10.) p. 5.
- Einstein cionista beszéde Berlinben. A palesztina-problemát csak a zsidók oldhatják meg. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 148. (júl. 10.) p. 3.
- F. M.: Magyar Einstein irodalom. = Pesti Napló 72 (1921) No. 162. (júl. 24.) p. 7.
Einstein-fordítások és a róla írt magyar művek.
- Film készül a relativitásról. = Magyarság 2 (1921) No. 207. (szept. 18.) p. 8.
- Márai Sándor: Einstein és Hauptmann. = Kassai Napló 37 (1921) No. 209. (szept. 24.) pp. 2–3. és ua.: Bukaresti Kurir 1 (1921) No. 2. (okt. 2.) p. 6.
- Lambrecht Kálmán: Einstein gravitációs elmélete az Akadémiában. Farkas Gyula előadása. = Magyarság 2 (1921) No. 220. (okt. 4.) p. 6.
- Film a relativitás elméletéről. = Magyarság 2 (1921) No. 231. (okt. 16.) p. 9.
- Méltatták Einsteint a francia akadémián. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 235. (okt. 27.) p. 5.
- Pályi Ede: Einstein logikai dadaizmusa. I–II. = Budapesti Hírlap 41 (1921) No. 255. (nov. 12.) pp. 2–4.; No. 276. (dec. 7.) pp. 2–3.
- Einstein a békéről és az új háborúkról, a világ átalakulásáról, új német forradalmak lehetőségeiről, a cionizmusról és tanai érthetlenségéről. = Pesti Napló 72 (1921) No. 257. (nov. 16.) p. 4.
- Kövesligethy professzor előadása Einstein relativitás-elméletéről. = Pesti Napló 72 (1921) No. 259. (nov. 18.) p. 2.
Eötvös Lorándról is.
- Hogyan áll a relativitás tana? = Pesti Hírlap 43 (1921) No. 265. (nov. 25.) pp. 4–5.
- Veress Pál: Einstein és Lénárd. Új elmélet a relativitásról. = Magyarság 2 (1921) No. 267. (nov. 27.) p. 11.
- Beke Manó előadása – Einsteinról. = Budapesti Hírlap 41 (1921) No. 286. (dec. 20.) p. 5.
- Einstein és Steinach Japánban. = Pesti Hírlap 43 (1921) No. 292. (dec. 29.) p. 7.

Az MTI által kiadott híryanagból

- január 8.: Einstein Prágában előadást tartott a relativitás elméletéről.
- február 25.: Einstein tanár március 8-án Amerikába utazik, hogy a Palesztinában felállítandó egyetem ügyében tartandó tárgyalásokon résztvegyen [sic!].
- május 25.: A lapok szerint Einstein tanár május 28.-án Angliába megy, ahol különböző egyetemeken felolvasásokon fog tartani.

Einstein magyar tanítványai

GÁBOR Dénes 1920-tól Berlinben tanult, ahol valószínűleg 1921-től kezdve rendszeresen látogatta Einstein szemináriumát is. Ez Szilárd Leó kezdeményezésére jött létre, aki az előadásokra meghívta Wigner Jenőt és Neumann Jánost is, később pedig a magyar baráti kör Polányi Mihály és Köszler (Koestler) Artúrral bővült.

Gábor Dénes írta: „...Berlinben sem a műegyetemi fizikusoktól tanultam, hanem átmentem a tudományegyetemre, ahol Einstein-szeminárium folyt. Nem felejtettem el soha, mind a mai napig fülemben van a hangja. Senki úgy nem élvezte a tudományt, mint Einstein. Valósággal elolvadt a szájában a tudomány. Einstein szemináriumán nyolc Nobel-díjas ült a Physikalisches Colloquium első padjában. Ezek voltak az igazi tanárain.”

Wigner így emlékezett vissza Einstein szemináriumára: „Nekünk, Szilárddal együtt, abban a megtiszteltetésben lehetett részünk, hogy a statisztikus kvantummechanikát Einsteinól tanultuk. Ragyogó szeminárium volt! Einstein gyönyörűen vázolta az elmélet lényegét és belső mozgatóit, majd rátért a rejtett, megoldásra váró problémákra, kifejtette azok formális matematikai alapját és vélhető további vonatkozásait. A statisztikus kvantummechanika különböző aspektusait a szemináriumon részt vevő diákok mutatták be, felváltva. Előadásunkat követően Einstein kiegészítései és kiigazításai következtek. Végig igen szívélyes volt, egyszerű és segítőkész – nem tanárként, inkább barátként kezelt. (...) A szemináriumon úgy huszonötön lehettünk. Szilárdon kívül még két magyar résztvevőre emlékszem plasztikusan: egy Kornfeld nevű fiúra [Korodi Albert], aki később hazatért Magyarországra, magyarosította a nevét, és politikus lett, valamint Gábor Dénesre, a későbbi kiváló mérnökre és fizikusra, az elektronmikroszkóp feltalálójára.” – *Lásd bővebben:* Wigner Jenő emlékiratai Andrew Szanton lejegyzésében. Ford.: Mente Éva. Bp., 2002. Kairosz Kiadó.

1922

Einstein írása magyar fordításban

EINSTEIN: A különleges és az általános relativitás elmélete. A nagyközönség számára. Ford.: Vámos Ferenc. 3. átdolg. kiad. Bp., 1922. 94 p. (A Pantheon ismerettára)

EINSTEIN, Albert: Az éter és a viszonylagosság tana. Ford: Mende Jenő. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 54 (1922) No. 1. Pótfüzet. pp. 36–41.

Einstein ezt a beszédét 1920. máj. 5-én tervezte megtartani, de csak okt. 27-én tartotta meg.

Könyvek, könyvrészletek

RHORER László: A relativitás elve (a relativitáselmélet és kísérleti igazolása). In: RHORER László: Physika. Egyetemi és főiskolai hallgatók számára. Második [átdolgozott] kiadás. Bp., 1922. Universitas Könyvkiadó Rt. pp. 500–503.

SALAMON Ernő: Bevezetés a relativitás elméletébe. Oradea-Mare, 1922. Ny. n. 13 p.

SCHMIDT, Harry: A relativitás tanának világszemlélete. Ford. és előszóval ellátta: Sztrokay Kálmán. Bp., [1922]. Révai. 123 p.

A külső borítón: 'Einstein relativitás-elmélete'

Cikkek folyóiratokban

BÁCS Imre: Az einsteini elmélet metafizikai jelentősége. = Magyar Jövendő 1 (1922) No. 1.

BEKE Manó: Az Einstein-féle elmélet. = Nyugat 15 (1922) Vol. I. No. 1. pp. 13–27.

FARKAS Gyula: Einstein-féle gravitatio régi elméletből. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 39 (1922) pp. 156–163.; ua. németül: Einsteinsche Gravitation nach alter Theorie. = Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn. Vol. 32. (1923) pp. 51–56.

G. [GORKA Sándor]: Az Einstein-féle relativitás-elmélet csillagászati bizonyítékainak bírálata. = Természettudományi Közlöny 54 (1922) pp. 379–380.

LÁCZER István: Einstein pályafutása és egyénisége. = Mult és Jövő 12 (1922) No. 4. pp. 142–144.

Recenzió A. Moszkowski Einstein-könyvéről.

LOTHARIDES Géza: Einstein és a filozófia ujjáébredése. = Magyar Írás 2 (1922) pp. 111–115.

MENDE Jenő: A Nobel-díj nyertesei. = Természettudományi Közlöny 54 (1922) pp. 315–316.

OLASZ Péter S. J.: A relativitás-elmélet váza és az Einstein-torony. = Természettudományi Közlöny 54 (1922) pp. 363–364.

OLASZ Péter S. J.: Einstein elmélete és a Kant-féle criticizmus. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 54 (1922) No. 1–4. Pótfüzet. pp. 74–75.

ORTVAY Rudolf: A Sagnac-kísérlet az általános relativitás elmélete szempontjából. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 39 (1922) pp. 314–323.; ua.: Physikalische Zeitschrift, 1922.

S. J. [SUTÁK József]: Joseph Petzoldt: Die Stellung der Relativitätstheorie in der geistigen Entwicklung der Menschheit. Dresden, Sibyllen-Verlag, 1921. 131 p. (Könyvism.) = Athenæum 8 (1922) No. 1–3. pp. 74–77.

SZÁNTÓ Hugó: Einstein a láthatáron. = Tűz [Bratislava] 2 (1922) No. 1–3. pp. 43–46.

SZENDE Pál: Az Einstein-féle elmélet történeti jelentősége. = Nyugat 15 (1922) Vol. I. No. 2. pp. 117–125.

Közlemények újságokban

Anatole France, Einstein és Nicolai. = Bécsi Magyar Ujság 4 (1922) No. 4. (jan. 5.) p. 6.

Anatole Francé és Einstein. = Pesti Hírlap 44 (1922) No. 15. (jan. 9.) p. 5.

Einstein a tudomány és pacifizmus viszonyáról. = Bécsi Magyar Ujság 4 (1922) No. 27. (febr. 1.) p. 5.

Einstein a moziban. = Pesti Hírlap 44 (1922) No. 45. (febr. 24.) p. 7.

A relativitás elve és Einstein elmélete. = Néptanítók Lapja 52 (1922) No. 10–11. (márc. 15.) pp. 28–30.

Einstein-láz Párizsban. = Napkelet [Kolozsvár] 3 (1922) No. 10. p. 10.

Einstein Párizsban. = Pesti Hírlap 44 (1922) No. 74. (márc. 31.) p. 6.

Gazdagabbak vagyunk a franciáknál. (Einstein Párizsban.) = Pesti Napló 73 (1922) No. 75. (ápr. 1.) pp. 5–6.

Einstein előadása Párizsban. = Budapesti Hírlap 42 (1922) No. 78. (ápr. 4.) p. 7.

Einstein Párizsban. = Ellenzék 43 (1922) No. 78. (ápr. 6.) p. 5.

Ujj Gyula: A tér és az idő. = Budapesti Hírlap 42 (1922) No. 86. (ápr. 13.) p. 5.

Dénes Zsófia: Einstein Parisról és Paris Einsteinről. = Bécsi Magyar Ujság 4 (1922) No. 90. (ápr. 16.) p. 10.
Kötetben: Dénes Zsófia: Einstein Franciaországban. In: Dénes Zsófia: Ami a százból kimaradt. Bp., 1985. Gondolat.; Bp., 2011. Fapadoskönyv.

Aki kétezerkétszáz évvel megelőzte Einsteint. = Pesti Napló 73 (1922) No. 113. (máj. 19.) p. 4.

Rathenau, Harden és Einstein. Kiket ítélte halálra a német reakció. = Uj Kelet [Kolozsvar] 5 (1922) No. 144. (júl. 6.) pp. 1–2.

Beszélgetés Einstein feleségével. = Uj Kelet [Kolozsvar] 5 (1922) No. 146. (júl. 8.) p. 2.

Zsidó tudósok el akarják hárítani a német katasztrófát. Albert Einstein és Viktor Basch missziója. = Uj Kelet [Kolozsvar] 5 (1922) No. 152. (júl. 15.) p. 1.

Einstein tanár beszüntette előadásait a berlini egyetemen. = Népszava 50 (1922) No. 171. (júl. 30.) p. 10.

Ludendorff irányítja a német gyilkosságokat. Einstein elhagyta Németországot. = Uj Kelet [Kolozsvar] 5 (1922) No. 174. (aug. 9.) p. 5.

A Napfogyatkozás. Einstein próbája. = Népszava 50 (1922) No. 214. (szept. 21.) pp. 4–5.

[Angol és német orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése]. = Magyarország 3 (1922) No. 217. (szept. 24.) p. 6.

Ujhelyi József: Röpiratok terjesztenek Einstein ellen. Az antiszemita német tanárok agitációja Einstein elméletei ellen. = Uj Kelet [Kolozsvar] 5 (1922) No. 212. (szept. 26.) p. 5.

Einsteinék expedíciója Szumatrán. = Pesti Napló 73 (1922) No. 227. (okt. 6.) p. 3.

Einstein Bernhard Russelről. = Bécsi Magyar Ujság 4 (1922) No. 256. (nov. 10.) p. 5.

Kiadták a tavalyi és idei Nobel-díjakat. = Bécsi Magyar Ujság 4 (1922) No. 257. (nov. 11.) p. 5.

Einstein. = Uj Kelet [Kolozsvar] 5 (1922) No. 250. (nov. 13.) p. 1.

A Nobeldíj [sic!] ez idei nyertesei. = Ellenzék [Cluj-Kolozsvar] 43 (1922) No. 259. (nov. 16.) p. 4.

A relativitás elmélete filmen. = Keleti Ujság 5 (1922) No. 26. (nov. 19.) p. 8.

Einstein közérthetően. = Panoráma [Bécs] 2 (1922) No. 40. pp. 27–28.

Kik nyerték az idén a Nobel-díjat? = Vasárnap 2 (1922) No. 47. (nov. 19.) pp. 14–15.

Mit látott az Einstein-expedíció a Karácsony-szigeteken. = Uj Kelet [Kolozsvar] 5 (1922) No. 260. (nov. 25.) p. 3.

[Wodetzky József: Einstein relativitási elméletének kritikája]. = Budapesti Hírlap 42 (1922) No. 287. (dec. 16.) p. 6.

Az MTI által kiadott híryanagból

- március 20.: A Times jelentése szerint a francia természettudományi társaság meghívta Einsteint, hogy tartson előadás sorozatot...
- március 29.: Einstein tanár ma résztvesz a [francia] tudományos akadémia ülésen és előadást is fog tartani.

- május 19.: A Nemzetek Szövetsége kitűnőségekből álló tanácsot választott (ennek lett tagja A. Einstein is).
- július 15.: Kiváló német férfiak, köztük Einstein tanár, felhívást intéztek a szovjet kormányhoz a vádlott szocialforradalmárok érdekében.
- november 10.: A svéd tudományos akadémia elhatározta, hogy az 1921. évi fizikai Nobel-díját Einstein Albert tanárnak adományozza az elméleti fizika terén végzett munkálataiért, főleg pedig a fotovillamossági hatás törvényének felfedezéséért.
- december 11.: V. Gusztáv király vasárnap ünnepélyesen szétosztotta a Nöbel-díjakat. A díjaknak csak három nyertese jelent meg személyesen: Frederick Soddy tanár (Angolország), Niels Bohr tanár (Dánia) és dr. William Aston (Angolország). Mivel Einstein tanár és Jacinto Benevente az ünnepélyen nem jelenhettek meg, díjaikat átadták hazájuk követének.

1923

Könyvek, könyvrészletek

BERGSON, Henri: Tartam és egyidejűség. Hozzászólás Einstein elméletéhez. A második kiadás után ford. és az előszót írta: Dr. Dienes Valéria. Bp., 1923. Pantheon Irodalmi Intézet. 172 p. (A Pantheon ismerettára)

Készült puhatáblás és keménytáblás változatban is.

2. bőv. kiad. uo. 239 p. (A kiadó megj.: E második kiadás szövege azonos az elsőével, azonban bizonyos ellenvetések elhárítása vagy inkább bizonyos félreértések eloszlatása céljából három függelékot csatoltunk hozzá.) *A három új függelék: Utazás az ágyúgolyóban, A gyorsulás kölcsönössége, A „saját idő” és a „Világ-vonal”.*

Ism.:

KISS Kázmér. = Athenæum 10 (1924) No. 4–6. pp. 54–57.

PÉCSI Gusztáv: Einstein relativitási elméletének bírálata. Bp., 1923. A szerző kiad. Stephaneum ny. 76 p. – *Német kiadása:* Kritik der Relativitätstheorie Einsteins. Innsbruck, 1923.

Ism.:

OLASZ Péter S. J.: Magyar szerző Einstein ellen. = Magyar Kultúra 11 (1924) pp. 52–53.

WODETZKY József. = Katholikus Szemle 38 (1924) No. 4. p. 253.

WODETZKY József: A relativitástan csillagászati bizonyítékainak kritikája. In: A Szent István Akadémia Mennyiségtan-, Természettudományi Osztályának Felolvasásai 1 (1923) No. 8. és klny. Bp., 1923. Stephaneum. 21 p.; ua. németül: In: Astronomische Nachrichten, 1922.

Cikkek folyóiratokban

CSÁSZÁR Elemér: A Planck-féle formula vizsgálata fényelektromos úton (Than Károly-díjjal jutalmazott munka). = Matematikai és Természettudományi Értesítő 40 (1923) pp. 16–29.

DIENES, Paul [Pál]: Sur la théorie électromagnétique relativiste. = Comptes Rendus 176 (1923) pp. 238–241.

FARKAS, J.: Einsteinsche Gravitation nach alter Theorie. = Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn. Vol. 32. (1923) pp. 51–56.

FÉNYES Samu: Jegyzetek Einstein elméletéhez. [1]. A csalfa matematika. + 2. A rengeteg nagy s a rengeteg kicsi. + 3. A Kátyu. + 4. Az az ármányos koordináta rendszer. + [5]. A régiek relativitási elve. + [6]. A különleges relativitási elv. + [7]. Az idő viszonylagos volta. + [8]. A téridő. + [9]. A gravitáció. + [10]. Az egyetemes relativitás elve. + [11]. Következtetések és bizonyítékok. + [12]. Hatása a világszemléletre. = Diogenes 1 (1923) No. 2. pp. 18–21.; No. 3. pp. 18–21.; No. 4. pp. 17–20.; No. 5. pp. 13–18.; No. 6. pp. 17–20.; No. 7. pp. 11–14.; No. 8. pp. 13–16.; No. 9. pp. 4–7.; No. 10. pp. 18–21.; No. 11. pp. 13–17.; No. 12. pp. 19–23.; No. 13. pp. 3–7.

HOLLÓ Márton: Einsteinékkal [sic!] Kínában. Egy magyar művészasszony élményei. = Mult és Jövő 13 (1923) No. 8–9. pp. 235–237.

OLASZ Péter S. J.: Einstein a Galilei-pörről s a hívő természettudósról. = Magyar Kultúra 10 (1923) pp. 476–477.

Recenzió A. Moszkowski Einstein-könyvéről.

OLASZ Péter S. J.: A relativitáselmélet és a nagyközönség. = Magyar Kultúra 10 (1923) pp. 585–594.

PEKÁR Dezső: A tehetetlenség és a gravitáció arányossága. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 55. (1923) No. 1–4. Pótfüzet. pp. 35–43.

SCHWARZ EGGENHOFER Artúr: Néhány szó a »relativitáselmületről«. = Magyar Kultúra 10 (1923) pp. 677–680.

WODETZKY József: Mekkora a világ terjedelme? = Természettudományi Közlöny 55 (1923) p. 56.

Közlemények újságokban

Szolnoki Imre: Eötvös Loránd báró utolsó felfedezése. = Világ 14 (1923) No. 6. (jan. 10.) p. 6.
Einsteinről is.

Einstein-tornyot építettek Potsdamban. = Pesti Napló 74 (1923) No. 8. (jan. 12.) p. 4.

Egy tudós tiltakozása Einstein Nobel-díja ellen. = Pesti Napló 74 (1923) No. 34. (febr. 13.) p. 4.
Az ismert antiszemita Nobel-díjas tudós, Lénárd Fülöp, azaz a már Németországban élő Philipp Lenard tiltakozása.

Einstein megveti alapját a jeruzsálemi héber egyetemnek. A tudóst ünneplik Palesztinában. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 3. (febr. 21.) p. 4.

[...most arról értesülünk, hogy az Einstein-féle relativitási elmületről is filmet készítettek...]. = Pesti Napló 74 (1923) No. 52. (márc. 6.) p. 6.

A madridi egyetem díszdoktorává választotta Einstein professzort. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) (márc. 7.) p. 2.

Einstein Madridban. = Világ 14 (1923) No. 57. (márc. 11.) p. 1.

Einstein kutatásainak költségeit Spanyolország vállalta. = Ellenzék 44 (1923) No. 58. (márc. 13.) p. 3.

Einstein új elmületet fedezett fel. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 27. (márc. 21.) p. 4.

w. g.: Postás, kalauz, akik Einsteint tanulják. = Világ 14 (1923) No. 65. (márc. 21.) p. 6.

A napfogyatkozás ára. = Pesti Hírlap 45 (1923) No. 69. (márc. 25.) p. 7.

Az Einstein-elmélet bírálata. = Világ 14 (1923) No. 71. (márc. 28.) p. 5.

Lénárd professzor. = Világ 14 (1923) No. 87. (ápr. 18.) pp. 1–2.

Az amerikai Lick-obszervatórium ausztráliai expedíciója igazolja Einsteint. = Pesti Napló 74 (1923) No. 88. (ápr. 19.) p. 3.

Einstein elméletének igazolása. = Pesti Hírlap 45 (1923) No. 88. (ápr. 19.) p.

Einstein elméletét igazolták. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 51. (ápr. 21.) p. 4.

Einstein beszámol palesztinai útjáról. A zsidó gyarmatosítás rövidesen sikerülni fog. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 51. (ápr. 27.) p. 4.

Einstein megvált a Kaiser Wilhelm Akadémiától. = Pesti Napló 74 (1923) No. 122. (jún. 1.) p. 3.

Albert Einstein. = Világ 14 (1923) No. 122. (jún. 2.) p. 1.

m. s. [Márai Sándor]: A papiros-ravatalon. = Kassai Napló 39 (1923) No. 133. (jún. 14.) p. 5.

Miért hagyta ott Einstein a Népligát. Az igazi béke útja. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 136. (aug. 4.) pp. 1–2.

Einstein koncepciójának műhelyéből. A nagy tudós életútja. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 168. (szept. 11.) pp. 11–12.

Einstein ismét emigrált. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 219. (nov. 19.) p. 1.

Pályi Ede: Einstein. = Világ 14 (1923) No. 273. (dec. 2.) pp. 3–4. + Csécsy Imre: Einstein. Megjegyzések Pályi Ede cikkéhez. = Világ 14 (1923) No. 282. (dec. 14.) pp. 2–3.

Pályi Ede: Relativitás után abszurditás. Új Einsteiniáda. = Budapesti Hírlap 43 (1923) No. 294. (dec. 30.) p. 4.

Az MTI által kiadott híryanagból

- február 9.: A Times jelenti Jeruzsálemből, hogy Einstein tanár az ottani zsidó egyetemen előadást tartott a relativitásról.
- március 22.: Einstein tanár, Japánból hazautaztában, néhány napig Zürichben tartózkodik. A Népszövetség titkárságához intézett levelében bejelentette a szellemi együttműködés bizottságából való kilépését. Levelében megállapítja, hogy az utóbbi időben arra a szilárd meggyőződésre jutott, hogy a Népszövetségben nincs meg sem a kellő erő, sem a kellő jóakaratai teljesítésére. Komoly pacifista részére ezért nem tartja helyesnek, hogy bármely kötelék is fűzze a Népszövetséghez. Ezért az a kérése, hogy nevét a bizottság tagjainak jegyzékéből töröljék. (Április 23.: Bergson indítványára Lorenz hollandiai fizikust választották be a szellemi együttműködés nemzetközi bizottságába.)
- június 30.: Ludendorff tanár, a potsdami asztrofizikai obszervatórium igazgatója, a mexikói kormány meghívására Mexikóba utazik, hogy a szeptember 10-i napfogyatkozás alkalmával felülbírálja az Einstein-féle relativitási elmélet helyességét.
- július 30.: A berlini egyetem aulájában tartott tiltakozó gyűlésen, melynek tárgya „Franciaország Ruhr-vidéki, rajnai és Saar-vidéki eljárása és az erkölcsi világ” volt, felolvasták Einstein tanár nyilatkozatát, amelyben Einstein hangsúlyozza, hogy mint ember és pacifista, aki mag van arról győződve, hogy Európa a mai gazdasági és

technikai viszonyok között államközi jog- és hatalmi rend nélkül nem élhet meg, Franciaországnak a megszállt vidékeken tanúsított eljárását a legmélyebben sajnálja.

1924

Könyvek, könyvrészletek

BEKE Manó: Albert Einstein. In: Lambrecht Kálmán (szerk.): A gondolat úttörői. Második sorozat. Bp., 1924. Dante. pp. 49–69.

BEKE Manó: Relativitás. In: Révai Nagy Lexikona. XVI. köt. Bp., 1924. Révai Testvérek. p. 147.

OLASZ Péter S. J.: A relativitáselmélet mai állása. In: Olasz Péter S. J.: Világproblémák és a modern természettudomány. Bp., 1924. Magyar Kultúra. pp. 34–43. (Katolikus kultúrkönyvtár VI.) (A mű teljes terjedelme: 92 p.)

PÉCSI Gusztáv: A relativitás elméletének liquidálása. A Napsebesség kiszámítása. Bp., 1924. A szerző kiad. A Szent István Társulat bizományában. Stephaneum ny. 258 p. (Ugyanaz németül: Regensburg, 1925. 299 p.)

Ism.:

OLASZ Péter S. J. = Magyar Kultúra 12 (1925) pp. 217–218.

SCHWARZ EGGENHOFER Artúr: = Katholikus Szemle 39 (1925) No. 7. p. 448.

S. I. = Az Élet 16 (1925) No. 13. p. 264.

VEKERDI Béla: Tér és idő, és a relativitáselmélet filozófiai vonatkozásai. In: Vekerdi Béla: Határproblémák a fizika és a filozófia köréből. Debreczen, 1924. Magyar Nemzeti Könyv- és Lapkiadó. pp. 29–32. (A mű teljes terjedelme: 32 p.)

WODETZKY József: Relativitás-elmélet és csillagászat. In: A Stella Csillagászati Egyesület Almanachja 1925-re. Bp., 1924. Egy. ny. pp. 155–169.

Relativitás. In: Révai Nagy Lexikona. 16. köt. Bp., 1924. Révai Testvérek Irodalmi Intézet. pp. 142–148.

Szakirodalmi hivatkozásokkal.

Cikkek folyóiratokban

ARANYOSI Miklós: Miért lett Einstein Svájci állampolgár? = Az Ujság 22 (1924) No. 164. (aug. 10.) p. 9.

CSÁSZÁR Elemér: Fénygullámok vagy fényquantumok? = Matematikai és Fizikai Lapok 31 (1924) No. 1. pp. 21–29.

FÉNYES Samu: A legfürgébb legény. = Diogenes 2 (1924) No. 10. pp. 10–13.

FÉNYES Samu: A mesterséges hideg. = Diogenes 2 (1924) No. 19. pp. 14–16.

FÉNYES Samu: Mi a fény? = Diogenes 2 (1924) No. 29. pp. 17–19.

GÁL Vilmos: Egy új Aetherelmélet kísérlete. = Nyugat 17 (1924) Vol. I. No. 2. pp. 92–101.

GÁSPÁR Kornél: Örök megújulás-e vagy világ vége? = Nyugat 17 (1924) Vol. I. No. 5. pp. 336–345.

M. POGÁNY Béla: Rabevel. = Nyugat 17 (1924) Vol. I. No. 10. pp. 756–759.

TRIKÁL József: Einstein elméletének hatása korunkra. = Keresztény Politika, 1924. No. 6–7. pp. 310–328.

WODETZKY József: Relativitás-elmélet és csillagászat. = Stella Csillagászati Egyesület almanachja 1 (1924) pp. 155–169.

Közlemények újságokban

Karinthy Frigyes: Álmatlan éj. (Humoros írás). = Pesti Napló 75 (1924) No. 28. (febr. 2.) p. 6.

Einsteinizmus az irodalomban. = Ellenzék 45 (1924) No. 112. (máj. 18.) p. 14.

A Nemzetek Szövetségének tanácsa ma Einstein berlini egyetemi tanárt a szellemi együttműködés nemzetközi bizottságának tagjává nevezte ki. = Pesti Napló 75 (1924) No. 118. (jún. 17.) p. 5.

Einstein professzor ismét tagja a népszövetségi kultúrbizottságnak. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 135. p. 5.

Einstein Oroszországban. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 193. (aug. 27.) p. 5.

Einstein megdicséri a Népszövetséget. = Pesti Napló 75 (1924) No. 181. (szept. 2.) p. 6.

Einstein Bécsbe érkezik. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 216. (szept. 23.) p. 5.

Einstein a zsidó újjászületés szolgálatában. Beszélgetés Bécsben a világhírű tudóssal. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 220. (szept. 27.) p. 1.

Einstein Bécsben. = Pesti Napló 75 (1924) No. 198. (szept. 23.) p. 7.

Az MTI által kiadott híryanagból

– január 3.: Az a német expedíció, amely az Einstein-féle elmélet beigazolása érdekében Mexicóban volt, hogy a legutóbbi teljes napfogyatkozást megfigyelje, most érkezett vissza Berlinbe. Eredmények csak néhány hónap múlva várhatók.

1925

Könyv

BERGSON, Henri: Idő és szabadság. Tanulmány eszméletünk közvetlen adataiból. Ford., bev., jegyz. ell.: Dienes Valéria. Bp., [1925]. Franklin. 199 p., (2. kiad. Bp., 1943.)

Ism.:

Jendrassik Aurél. = Athenaeum 11 (1925) No. 4–6. p. 141.

Dékány István. = Protestáns Szemle 34 (1925) pp. 177–179.

PALÁGYI, Melchior: Ausgewählte Werke. Bd. III. Leipzig, 1925. Barth.

Összegyűjtött művei III. kötetének tartalmából:

Kritik der Relativitätstheorie (pp. 84–93.)

Lenard und Einstein (pp. 100–103.)

Kopernikus und die Relativitätstheorie (pp. 104–113.)

Ez eredetileg 1922-ben jelent meg.

Das Weltbild der neuen Physik (pp. 129–146.)

Ezen belül: Elektrizitát und Relativismus (pp. 141–146.)

*Palágyival kapcsolatban Székely László megjegyzi, hogy „az a gondolat, hogy a tér és az idő kapcsolata egy olyan átfogóbb egység – a tér-idő – fogalmának segítségével tárgyalandó, amely formálisan egy 3+1 dimenziós matematikai modellel reprezentálható, a gondolkodás történetében először minden bizonnyal Palágyinál vetődött föl”. (...) „Palágyinak az einsteini relativitásról alkotott kritikája a relativitáselmélet éterbázisú kritikájának tradíciójába tartozik. Ennek során Palágyi határozottan utal Lorentz elméletére, mint követendő példára. Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az éter fogalmának különösen a gravitáció elméletében kell jelentős szerepet játszania, s ezzel egyúttal egy klasszikus, a Newton-féle elmélet által elnyomott fizikatörténeti hagyomány vagy paradigma mellett kötelezi el magát.” (Lásd bővebben. Székely László: *Filozófiai és fizikai téridő. (Palágyi Menyhért tér-idő elmélete és az Einstein–Minkowski-féle relativitáselmélet).* = *Magyar Filozófiai Szemle* 38 (1994) No. 3–4. pp. 323–341.*

Várkonyi Hildebrand: Tér és térszemlélet. Pécs, 1925. Dunántúl Egy. ny. 54 p. (Symposion könyvek 1.)

Ism.

Váczy Péter. = *Athenaeum* 12 (1926) No. 1–3. pp. 82-83.

Cikkek folyóiratokban

FÉNYES Samu: A világ képe. A kettősség utolsó maradéka. = *Diogenes* 3 (1925) No. 27. pp. 13–16.

FÉNYES Samu: Rövid monista káté. = *Diogenes* 3 (1925) No. 29. Függelék. pp. 1–48.

KOSZTOLÁNYI Dezső: Párbeszéd. Kövesligethy Radó. = *Pesti Hírlap* 47 (1925) No. 116. (máj. 24.) p. 5.

Einsteinről is.

KUDAR János: Az Einstein-féle szinképzéltolódás és a kvantumelmélet. = *Mathematikai és Fizikai Lapok* 32 (1925) pp. 80–91.

OLASZ Péter S. J.: Einstein contra Kant? = *Pásztortűz* 11 (1925) No. 12. p. 275.

OLASZ Péter S. J.: A relativitás-elmélet és az abszolút létezése. = *Természettudományi Közlöny* 57 (1925) p. 124.

ORTVAY Rudolf: A tér és idő problémája Kantnál és az exakt tudományokban. = *Athenaeum* 11 (1925) No. 1–3. pp. 20–30.

POLLÁK Antal: A perpetuum mobile és a világ vége. = *Uj Idők* 31 (1925) No. 6. (febr. 8.) pp. 134–136.

A Merkúr pályamozgásának rendellenességeiről is, amelyre Einstein talált egy magyarázatot.

RÁCZ Gyula: A relativitás elmélete ötven sorban. Támadások Einstein tana ellen. = *Szocializmus* 20 (1925) pp. 249–252.

ROTHSCHNEK Jenő: A tehetetlenség és gravitáció felfedezői. = Természettudományi Közlöny 57 (1925) pp. 79–81.

SZTRÓKAY Kálmán: Végre meg lehet érteni az Einstein-elméletet. = Uj Idők 31 (1925) No. 45. pp. 476–477.

TRIKÁL József: Einstein elmélete bölcseleti szempontból. I–II. = Religio 84 (1925) No. 1. pp. 49–65., No. 2. pp. 137–161.

VARGA Sándor: Tavasz Sándor: A jelenkor szellemi válsága. Kritikai útmutató. Cluj–Kolozsvár, 1923. a Minerva kiadása, 64 oldal. (Ism.) = Protestáns Szemle 34 (1925) No. 1. p. 28.

Közlemények újságokban

Fénykép a nagyvilágból. Az amerikai Yale-Egyetem különleges készülékei, amelyekkel a minapi napfogyatkozás alkalmával az Einstein-féle relativitás-elméletet kívánták megfigyelésekkel ellenőrizni. = Uj Idők 31 (1925) No. 8. (febr. 22.) p. 183.

A végtelenség mérése. = Budapesti Hírlap 45 (1925) No. 53. (márc. 6.) p. 7.

Fénykép a nagyvilágból. (Az amerikai Yale-Egyetem különleges készülékei, amelyekkel a minapi napfogyatkozás alkalmával az Einstein-féle relativitás-elméletet kívánták megfigyelésekkel ellenőrizni.) = Uj idők 31. 1925. febr. 22. 8. sz. p. 183.

S. L.: Einstein az indexen. = Uj Kelet [Kolozsvár] 8 (1925) No. 157. (júl. 11.) p. 1.

Einstein elmélete – okkultizmus. A bosztoni [sic!] egyetem eltiltotta a relativitáselmélet tanítását. = Pesti Napló 76 (1925) No. 153. (júl. 11.) p. 10.

Bostonban tilos az Einstein-tan. = Budapesti Hírlap 45 (1925) No. 153. (júl. 15.) p. 7.

Ujj Gyula: Einstein tanának kísérleti cáfolata. A világéter problémája. = Budapesti Hírlap 45 (1925) No. 172. (aug. 2.) p. 7.

Pécsi Gusztáv: A csikágói földsebesség mérések. Jegyzetek az éteráramlás elméletéhez. = Budapesti Hírlap 45 (1925) No. 194. (aug. 30.) p. 6.

Milyen lesz a jeruzsálemi egyetem új tanéve. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 2 (1925) No. 39. (okt. 16.) pp. 4–5.

Weizmann és Einstein lettek a jeruzsálemi héber egyetem vezetői. A jeruzsálemi egyetem új alkotmánya. = Uj Kelet [Kolozsvár] 8 (1925) No. 239. (okt. 20.) p. 4.

Einstein a jeruzsálemi egyetem jövőjéről. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 2 (1925) No. 46. (dec. 4.) p. 13.

Teljes napfogyatkozás január 14-ikén. = Pesti Napló 76 (1925) No. 283. (dec. 15.) p. 10.

(Lorentz professzor, a világhírű holland fizikus félszázados doktori jubileuma.) = Pesti Hírlap 47 (1925) No. 288. (dec. 20.) p. 14.

Einstein is jelen van és beszédet mond.

Az MTI által kiadott híryanagból

– október 22.: Berlinben Klebelsberg gróf magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatást tett a német tudományos testületek szövetségének otthonában, utána Harnack titkos tanácsos adott a magyar miniszter tiszteletére ebédet, amelyre a kiváló tudósok egész sora hivatalos volt, köztük Einstein tanár.

Könyv, könyvrészlet

B. M. [BEKE Manó]: Einstein elméletének bizonyítékai. In: Az Est Hármaskönyve. 1926. A tudomány és technika haladása. Szerk.: Salusinszky Imre. [Bp., 1926.] Est Lapkiadó Részvénytársaság, Athenaeum R.-T. Könyvnyomdája. pp. 100–103.

Cikkek folyóiratokban

AIGNER László: Beszélgetés Einstein professzorral a Palais Royal árkádjai alatt. = Az Est 17 (1926) No. 17. (jan. 22.) p. 4.

CSÁSZÁR Elemér: A fényelektromos jelenség. = Természettudományi Közlöny 58 (1926) pp. 472–481.

Einstein ünneplése. = Diogenes 4 (1926) No. 5. pp. 23–24.

G. [GÖTZ Irén]: Harc Einstein körül. = Korunk 1 (1926) pp. 137–138.

LANCZOS, Kornel: Zur Anwendung des Variationsprinzips in der allgemeinen Relativitätstheorie. [1925. März.]. = Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco-Josephine. Sectio Scientiarum Mathematicarum. (A m. kir. Ferencz József-Tudományegyetem Tudományos Közleményei. Matematikai Tudományok). Tom. II. Szeged, 1924/1926. M. kir. Ferencz József Tudományegyetem Barátai Egyesülete. pp. 182–192.

M. J. [MENDE Jenő]: A színekvonalak relativisztikus eltolódása. = Természettudományi Közlöny 58 (1926) pp. 180–181.

MENDE Jenő: A relativitás elméletének újabb kísérleti ellenőrzése. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 58. (1926) No. 1–2. Pótfüzet. pp. 62–63.

MOHÁCSI Jenő: Einstein. = Mult és jövő 16 (1926) pp. 366–367.

POGÁNY Béla: A relativitáselmélet kísérleti alapjairól. = Matematikai és Fizikai Lapok 33 (1926) pp. 88–113.

POGÁNY, Béla: Über die Wiederholung des Harres-Sagnachschen Versuches. = Annalen der Physik 80 (1926) Band. 390. No. 2. pp. 244–256.

POGÁNY Béla: A Harress-Sagnac-féle kísérlet megismétléséről. (Előzetes jelentés). = Matematikai és Természettudományi Értesítő 43 (1926) pp. 155–176.

POGÁNY Béla: A Harres-Sagnac-féle kísérlet megismétlése. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 58. (1926) No. 1–2. Pótfüzet. pp. 1–18.

SZENDE Pál: A tudományok rendszere és a társadalmi rend. = Századunk 1 (1926) No. 3. pp. 182–190.

Szende Einstein-kutatásaival is foglalkozik: Guttmann, Fritz: Szende Pál tudományos munkássága 1919-től 1934-ig. = Századunk 9 (1934) No. 8–9. pp. 345–359.

WODETZKY József: Bolyai János és a relativitási elmélet. = Természettudományi Közlöny 58 (1926) p. 214.

WODETZKY József: A Sirius kísérője és a relativitás hipotézise. = Stella 1 (1926) No. 4. pp. 124–126.

Közlemények újságokban

Einstein kitüntetése. (Rövid hír). = Pesti Hírlap 48 (1926) No. 12. (jan. 16.) p. 14.

Einsteint angol aranyéremmel tüntették ki. = 8 órai újság 12 (1926) No. 12. jan. 16. p. 8.

[Einstein megcáfolta a világegyetem, illetve a világűr végtelenségéről hirdetett tant...] = Pesti Hírlap 48 (1926) No. 42. (febr. 21.) p. 35.

„A magányos emberek közössége üdvözli önt...”. Einstein levele a 60 éves Romain Rollandhoz. = Pesti Napló 77 (1926) No. 31. (febr. 9.) p. 12.

Mi az a konzervatív-liberális? = Pesti Napló 77 (1926) No. 46. (febr. 27.) p. 4.

Einsteinről is.

Einstein a Keren Hajjeszódért. Aki hú a fajához, az hú marad államához. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 3 (1926) No. 5. (márc. 1.) p. 29.

Működésben a héber egyetem. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 3 (1926) No. 7. (máj. 1.) pp. 6–7.

Beke Manó: A föld forgása. Michelson legújabb kísérletei. = Pesti Napló 77 (1926) No. 152.(júl. 9.) pp. 8–9.

Einsteinről is.

Az MTI által kiadott híryanagból

– január 14.: London: a királyi csillagvizsgáló-társulat aranyérmét Einstein Albert tanárnak ítelték oda a relativitási teória felállításáért.

Kézirat

József Attila Bécsből, Galamb Ödön tanár úrhoz Makóra címzett, 1926. januári leveléből: „...s előáll, de pszihikai kvalitásban az az Einstein állította eset, hogy t. i. egy bizonyos sebességi erő hat egy bizonyos testre s ha az erő akkora, hogy a sebességi határnál (300.000 km. sec.⁻¹) nagyobb gyorsasággal kéne haladnia a testnek, akkor az erő maga is átalakul anyaggá. (...) Légy szíves, írd meg, hogy van-e görbe sík (gömbfelület, hengerlap).” Lásd: Fehér Erzsébet (szerk.): József Attila válogatott levelezése. Bp., 1976. Akadémiai Kiadó. pp. 89–93., p. 416. (Új Magyar Múzeum. Irodalmi dokumentumok gyűjteménye 11.)

1927

Einstein írása magyar fordításban

Einstein Newtonról. = Korunk 2 (1927) No. 6. pp. 449–453.

Könyv, könyvrészlet

ORTVAY Rudolf: Bevezetés az anyag korpuszkuális elméletébe. Bp., 1927. Akadémia. VIII, 294 p. (A tartalomtól: az Einstein-de Haas és Stern-Gerlach effektusról, az Einstein-Fokker-féle egyenletről, a szilárd testek specifikus hőjéről Einstein szerint, a sugárzás törvényének levezetése Einstein szerint, az Einstein-féle fényquantumokról)

TAKÁTS Sándor: Newton, Einstein vagy Én? Az általános gravitáció, különös tekintettel a nehézségre, s a Föld tengelyforgásának jellegére. Debrecen, 1927. Hegedűs és Sándor ny. 55 p.

Cikkek folyóiratokban

FÉNYES Samu: Atómcsinálás. = Diogenes 5 (1927) No. 2. pp. 15–18.

FÉNYES Samu: Az Einstein elmélet megrostálása. I–III. = Diogenes 5 (1927) No. 7. pp. 17–20.; No. 8. pp. 16–19.; No. 9. pp. 16–19.

FÉNYES Samu: A tudomány fejleményei. = Diogenes 5 (1927) No. 9. pp. 5–8.

MOHÁCSI Jenő "Einstein" című novellája külföldön. = Mult és jövő 17 (1927) p. 77.

POGÁNY Béla: A modern spektroszkópiai kutatások céljai. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 59. (1927) No. 1. Pótfüzet. pp. 1–14.

SZÉLL Kálmán: Az egyatomú ideális gázok Einstein-féle quantumelmélete. = Matematikai és Fizikai Lapok 34 (1927) pp. 55–68.

WODETZKY József: Az éterről. = Stella Csillagászati Egyesület almanachja 1928-ra. 4 (1927) pp. 113–132.

Közlemények újságokban

Einstein legegyszerűbb magyarázata a relativitásról. Anekdota. = Az Est 18 (1927) No. 25. (febr. 1.) p. 9.

Einstein teóriája. = Ellenzék 48 (1927) No. 81. (ápr. 11.) p. 13.

Megingott-e az Einstein-féle relativitási elmélet? = Pesti Napló 78 (1927) No. 116. (máj. 22.) p. 42.

A június 29-iki napfogyatkozás. = Pesti Napló 78 (1927) No. 132. (jún. 12.) p. 42.

F. N.: A zseni felesége. Edison és Einstein felesége nyilatkozik arról, milyen nehéz zseni hitvestársának lenni. = Az Est 18 (1927) szept. 14. p. 13.

A kor vezető lángelméi: Einstein és Edison. = Temesvári Hírlap 25 (1927) No. 212. (szept. 21.) p. 9.

Einstein a német-francia közeledésről. = Pesti Napló 78 (1927) No. 238. (okt. 20.) p. 2.

Az MTI által kiadott híryanagból

– március 3.: Berlinben a radioaktivitási laboratóriumbankét terjedelmes kutatást folytattak a fénykvantumokról szóló Einstein-féle elmélet kísérleti megvizsgálására. A kutatás igazolta ezt az elméletet.

– november 15.: Olasz lapszemle. A híres antifascista zsidó, a relativista Einstein, abban az üzenetében, melyet a jeruzsálemi cionista egyetem megnyitása alkalmával az ottani zsidókhoz küldött, egyebek között így fejezi ki magát: Sajnos Európa egyetemei manapság nagy többségben valósággal tűzhelyei a sovinizmusnak és annak a vak tudatlanságnak, mely minden iránt megnyilatkozik, ami idegen mindennel szemben, amely egy tőlük különböző egyéniség jellegzetességét viseli magán.

# Allgemeine Gebühren.		Sommer - Winter - Semester 1927/28		Eigentliche Einzeichnung des Lehrers: Anmeldung Datum und Prüfungsort		Abmeldung und Datum			
Lfd. Nr.	Lehrer und Vorlesungen	Mark	Vermerk des Quätors						
1.	Bei Herrn. Prof. Ficker allgemeine Meteorologie	5	} Kassenbuch 25.10.1927						
2.	Bei Herrn. Prof. Less Praktische Wetterskunde	2,50			Less	23.11.27			
3.	Bei Herrn. Prof. Adolf Schmidt Kollektionslehre	-							
4.	Bei Herrn. Prof. Gebreke Ausgewählte Kapitel aus der modernen Physik	5							
5.	Bei Herrn. Prof. Witt Numerische Berechnung von Reihen und Integralen	2,50							
6.	Bei Herrn. Prof. Einstein Verschiedenes aus der theoretischen Physik	5			E. Einstein				
7.	Bei Herrn. Dr. Feigl Unendliche Reihen	7,50			Feigl	9.1.28.			
Dunst, László Ungarn		Ungar. Geld	Studiengebühr	Erstkapit. P. B.	Städtische Gebühren	Utsche. Gebühren	Unfällen.	Abmeldung Gebühren	Gesamtbetrag
		57 50	60 00						117 50

Detre László egyetemi indexe Albert Einstein aláírásával

Könyv, könyvrészlet

GOITEIN Zsolt: A relativitás philosophiája és a pszichologia methaphysikája. 1. kiad. Bp., 1928. Szerző. 38 p.; 2. kiad. Bp., 1928. Comptoir. 38 p.

Cikkek folyóiratokban

HOLENDA Barnabás: Tér és idő a modern fizikában. = Természettudományi Közlöny 60 (1928) pp. 354–360.

LÁNYI Béla: Röntgensugarak és kristályszerkezet. = Magyar Chemiai Folyóirat 34 (1928) No. 6. pp. 89–101.

SOMOGYI József: Könyvismertetés. = Athenæum 14 (1928) No. 3–4. pp. 179–182.

Recenzió H. J. Mellin: Das Zeit-Raum-Problem und das Gravitationsgesetz. Helsinki, 1928. c. kötetéről.

Közlemények újságokban

„Bízunk egymásban!” – mondja Einstein professzor, a relativitás tanának világhírű képviselője. Beszélgetés Einstein tanárral a Népszövetségről, a német–francia közeledésről, Európa jövőjéről és – a diákságról. = Pesti Napló 79 (1928) No. 2. (jan. 3.) p. 5.

Miskolczi Ágost: Albert Einstein és a bolsevizmus. = Budapesti Hírlap 48 (1928) No. 183. (aug. 12.) p. 4.

Laczkó Géza: Einstein. = Pesti Napló 79 (1928) No. 188. (aug. 19.) p. 33.

Az MTI által kiadott híryanagból

– február 4.: ...meg kell említeni, hogy a „Nemzeti Újság”, a „Magyarság” közlik a cionista és a német íróknak Bethlen miniszterelnökhöz intézett levelét, amelyben hangoztatják, hogy Hatvany Lajos „A megsebzett ország” című könyvével egész Európában felébresztette a Magyarország iránti szimpátiát, és remélik, hogy Magyarország ezt a szimpátiát nem fogja csökkenteni azzal, hogy Hatvany Lajost elítélje, A levelet aláírták Albert Einstein és mások.

Visszaemlékezés

Korodi Albert írja: „Einsteinnel 1928-ban Szilárd Leó révén kerültem kapcsolatba.” A hűtőgéppel kapcsolatos ötletei kidolgozásában vettem részt egy kutatóintézetben. Ennek szabadalmát Szilárd és Einstein közösen kívánta jegyezni. „Szilárdnak sikerült is felkelteni az egyik elektrotechnikai nagyvállalat, az AEG érdeklődését és szerződést kötni arról, hogy egy prototípust kidolgoznak az AEG kutatóintézetében. Az elektromos szivattyú tervezéséhez és megvalósításához szükség volt egy mérnökre és Szilárd megkérdezett engem, hogy elvállalom-e. Én ebben az időben mint fiatal mérnök egy nagyfeszültségű berendezésekkel foglalkozó kutatóintézetben dolgoztam nem túlságosan érdekes munkán. Így szívesen elvállaltam ezt az állást az AEG-Kutatóintézetben.

(...) Szilárd bemutatott Einsteinnek és megkezdtük a munkát az AEG-nél. Einstein nem vett részt magában a fejlesztésben, de élénken érdeklődött. Időnként Szilárddal jelentkezünk nála és beszámoltunk róla, hogy hol tartunk és mik a nehézségek. Ő is eljött néhányszor az AEG-kutatóintézetbe, ha valami érdekeset tudtunk mutatni. (...) Nagyon

közvetlen és barátságos ember volt. Kedvenc szórakozása volt a zene. Barátaival vonósnégyesben szeretett hegedülni. Ebben egyik társa a magyar származású Plesch orvosprofesszor volt.” Lásd: Korodi Albert: Találkozásom Albert Einsteinnel. = Fizikai Szemle 29 (1979) No. 6. pp. 225–227.

Adatközlés

A jeruzsálemi egyetem fejlődése „minden akadály ellenére is méltó tempóban haladt. A héber főiskola kuratóriumában többek között olyan egyéniségek foglalnak helyet, mint Weizmann, Einstein, Chájes és Magnes professzorok.” – Lásd: Működésben a héber egyetem. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 3 (1926) No. 7. (máj. 1.) pp. 6–7.

FEKETE Mihály matematikatanár 1928-ban meghívást kapott a jeruzsálemi egyetemtől, s ettől kezdve ő vezette három évtizeden át az Einstein intézet matematikai tanszékét. Bálint Elemér visszaemlékezése szerint Fekete Mihály nemcsak kiváló és tehetséges matematikus volt, hanem igen jó pedagógus, s nagyszerű előadó is. Fejér Lipót tanítványaként újabb elismerést szerzett a magyar matematikai iskolának. Legjelentősebb kutatási eredményeit a pontthalmazok elmélete, az algebra, a komplex függvénytan, a Fourier-sorok elmélete, a divergens-sorok szummációjára és az interpoláció-elmélet terén érte el. Számos kortársával együtt is jelent meg közös közleménye, a magyarok közül Pólya Györggyel, Neumann Jánossal, Szegő Gáborral publikált együtt.

1929

Einstein cikke magyar fordításban

Einstein üzenete az amerikai zsidókhoz. = Mult és jövő 19 (1929) p.118.

Könyv, könyvrészlet

GOITEIN Zsolt: A relativitás elmélete, rövid ismertetése, kritikája és módosítása. Létezik-e a fény sebességénél nagyobb sebesség? Tanulmány, érthetően a művelt közönség számára. Bp., 1929. A szerző kiad. Arany J. ny. 21 p.

Kopernikustól Einsteinig. In: A műveltség útja. XIII. köt. Bp., [1929.] Tolnai Nyomdai Műintézet és Kiadóvállalat R. T. pp. 317–318.

Cikkek folyóiratokban

BEKE Manó: Amit mindenkinek tudnia kell. Mi minden következik az einsteini relativitás-elméletből. = Uj Idők 35 (1929) No. 50. pp. 711–712.

BEREND Pál: Az ötvenesztendő Albert Einstein. = Mult és Jövő 19 (1929) pp. 224–226.

ÉRDY Lajos: Einstein relativitáselmélete és az általános relativizmus. = Századunk 4 (1929) No. 3. pp. 135–146.

KARINTHY Frigyes: Húzódj össze. Gondolatkísérlet á la Einstein. = Pesti Napló 80 (1929) No. 245. (okt. 27.) p. 35.

LÁNCZOS Kornél: A megmaradási elvek invarians fogalmazása az általános relativitás elméletében. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 46 (1929) pp. 554–572.

MENDE Jenő: A Michelson-Morley-féle kísérlet megismétlése. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 61. (1929) No. 4. Pótfüzet. p. 152.

NOVOBÁTZKY Károly: Einstein legújabb geometriája. = Matematikai és Fizikai Lapok 36 (1929) pp. 57–69.

PATAI József: A nagy löncsön. Beszélgetés Einsteinnel, Louis Marshallal stb. = Mult és jövő 19 (1929) pp. 323–324.

SZÁNTÓ Hugó: A világéter halála és feltámadása. = Korunk 4 (1929) No. 7–8. pp. 485–489.

TASS Antal: B. Russell: Das Abc der Relativtheorie. Németre fordította K. Grelling. München 1928. (Ism.) = Stella, 4 - 1929. pp. 41–42.

„A könyv egyike azon számos kísérletnek, melyek célul tűzték ki az Einstein-féle relativitás- és gravitációelméletet matematika nélkül megmagyarázni.”

WIGNER Jenő: Összetett rendszerek statisztikája az új quantum-mechanika szerint. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 46 (1929) pp. 576–583.

Közlemények újságokban

Új könyvet írt Einstein a relativitásról. = Pesti Napló 80 (1929) No. 10. (jan. 12.) p. 9.

Kelen Imre Einstein-karikatúrájával.

Einstein új műve. = 8 Órai Ujság 15 (1929) No. 13. (jan. 16.) p. 7.

Einstein legújabizalmasabb munkája. = Pesti Napló 80 (1929) No. 28. (febr. 2.) p. 14.

Berlin ajándéka Einstein professzornak. = Népszava 57 (1929) No. 62. (márc. 15.) p. 13.

Berlin két birtokot is ajándékozott Einsteinnak, de egyikbe sem költözhetik be. = 8 Órai Ujság 15 (1929) No. 88. (ápr. 19.) p. 2.

Lakatos László: Einstein. (Matematikák és matematikusok.) = Pesti Napló. Vasárnap. 80 (1929) No. 84. (ápr. 14.) pp. 3–4.

Einstein „görbe fény sugar”-elméletének sorsa. = Pesti Napló 80 (1929) No. 105. (máj. 11.) p. 9.

Einstein, a Cion-bölcse. = Korunk 4 (1929) p. 667.

Einstein, az érsek és a főrabbi... Sürgönyváltás az Istenhitről. = Szombat 2 (1929) No. 7. pp. 10–11.

Albert Einstein a palesztinai zsidókat az arabokkal való megegyezésre szólítja föl. = Népszava 57 (1929) No. 200. (szept. 5.) p. 6.

Lecache, Bernard: Einstein Palesztinában. (Beszélgetés a nagy tudóssal a békéről és az igazságról. Einstein üzenete a magyaroknak.) = Pesti Napló 80 (1929) No. 280. (dec. 8.) p. 14.

K. E.: Bizalmas társaságban Einsteinnel. (így!) = Pesti Napló 80 (1929) No. 294. (dec. 25.) p. 48.

„Negyedóránymra Berlintől egy kis birtokon találkoztam Einsteinnel. Díszes park közepén áll a villa, amelynek tulajdonosa dr. Plesch János berlini magyar orvostanár. A magyar tanár vendégeket hívott meg birtokára. A vendégek között volt Einstein is.”

Az MTI által kiadott híryanagból

– július 24.: Náray-Szabó István a berlini egyetem fizikai kollégiumának keretében előadást tartott a W. L. Bragg manchesteri tanár intézetében végzett kutatásairól. Az előadás során, amelyet a többi közt Einstein, Laue, Nernst és Planck professzorok is végighallgatták, és amelynek során Náray-Szabó a kristályok alkatának és az atomok belső alakulásának terén az utóbbi időben a röntgensugarakkal elért alapvető haladást fejtegette.

– november 21.: Az Excelsior tudósítója beszélgetést folytatott Einstein tanárral, aki kijelentette, hogy Franciaország és Németország közeledése életkérdés Európa jövőjére nézve.

Visszaemlékezés

LÁNCZOS Kornél Berlinben dolgozott, első alkalommal 1921-ben találkozott Einsteinnel, s később ötvennél több levelet váltottak. Lánczos elküldte Einsteinnek néhány dolgozatát. Ezek egyikére Einstein a következő választ küldte: „*Tisztelt Lánczos Úr! Kis írását nagy érdeklődéssel olvastam. Ön talán az egyetlen általam ismert ember, akinek ugyanolyan a fizikához való hozzáállása, mint az enyém: hit abban, hogy a valóságot annak logikai egyszerűsége és egysége által lehet megragadni.*” (Einstein-archívum 15294.)

1929-ben lett Einstein közvetlen munkatársa. Marx György írta: „*A matematikában mérsékelten képzett Einstein azzal bízta meg a jó matematikai adottságú Lánczost, vizsgálja meg, hogy a nemlineáris gravitációs téregyenletek meghatározzák-e a gravitációs mező szingularitásaiként megjelenő testek (tömegpontok) mozgását.*”

Lánczos és Einstein kapcsolatáról lásd bővebben: Lánczos Kornél: Einstein évtizede 1905–1915. Ford.: Terts István. Bp., 1978. Magvető. 231 p. (Gyorsuló idő)

1930

Könyv

Báró Eötvös L. emlékkönyv. Szerk.: Fröhlich Izidor. Bp., 1930. Akadémia. 319 p.
Számos, Einsteinre történt hivatkozással

Cikkek folyóiratokban

BEKE Manó: Egy csodálatos csillag tanuságtétele Einstein mellett. = Uj Idők 36 (1930) No. 38. pp. 352–353.

CSÁSZÁR Elemér: A kvantumelmélet. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 62. (1930) No. 1. Pótfüzet. pp. 1–15., 49–62.

KRBEK Ferenc: Könyvszemle. = Stella 5. 1930. 1-2. sz. pp. 55-56.

Hopmann J.: Die experimentelle Prüfung der allgemeinen Relativitätstheorie.

PÉCSI Gusztáv: COURVOISIER KUTATÁSAI. Naprendszerünk tovahaladásának sebessége. = Magyar Minerva, 1 - 1930. pp. 55–58.

SILBERMANN Jenő: „A logika és matematika viszonya”. A polgári gondolkodás sarkalatos logikai tévedése. = Korunk 5 (1930) No. 10. pp. 696–708.

Hozzászólás. SZÁNTÓ Hugó: „A logika és matematika viszonya”. = Korunk 5 (1930) No. 11. pp. 842-844.

Viszontválasz. SILBERMANN Jenő: A logika és a matematika viszonya. = Korunk 5 (1930) No. 12. pp. 916-919. (*Szántó Hugó válasza: Mégegyszer a matematika és a logika viszonya.* = Korunk 6 (1931) No. 1. p. 77.)

Közlemények újságokban

Einstein professzor mint hegedűművész. = Tolnai Világlapja 30 (1930) No. 7. (febr. 12.) p. 5.

Palásti László: Einstein előadásával kezdődött meg Berlinben az energia-világkongresszus. = Magyar Hírlap 40 (1930) No. 139. (jún. 22.) pp. 11–12.

Látogatás „Európa eszénél” – Albert Einstein professzornál. = Tolnai Világlapja 30 (1930) No. 37. (szept. 10.) p. 61.

Shaw és Einstein pohárköszöntője Londonban és – Budapesten. Hogyan hallották a budapesti rádiósok a két világnagyság beszédét? = Pesti Napló 81 (1930) No. 246. (okt. 29.) p. 9.

Nehéz meginterjúvolni Einsteint. = Az Est 21 (1930) No. 248. (okt. 31.) p. 8.

Karinthy Frigyes: Bravo, Shaw, úgy van, Einstein! Korszerű közbekotyanás. = Pesti Napló 81 (1930) No. 249. (nov. 1.) p. 37.

A legnagyobb siker. = Tolnai Világlapja 30 (1930) No. 46. (nov. 12.) p. 5.

Az új New York-i Rockefeller-templomban az egyházi szentek és szellemóriások csoportjában Einstein szobrát is elhelyezték.

Einstein professzor a szocializmus diadalát jósolja. = Népszava 58 (1930) No. 261. (nov. 16.) p. 7.

Beke Manó: A relativitás negyedszázada. = Pesti Napló 81 (1930) No. 274. (dec. 2.) p. 2.

Einstein Newyorkban. = Pesti Napló 81 (1930) No. 282. (dec. 12.) p. 9.

Nemes. = Pesti Napló 81 (1930) No. 284. (dec. 14.) p. 57.

Szerkesztői üzenetek. Einstein elméletéről.

A tehéntől Hitleren át a metafizikáig... Huszonegy perc a mosolygó Einsteinnel, aki hőiesen állta Newyorkban a riporterek és fotográfusok százainak ostromát. = Pesti Napló 81 (1930) No. 292. (dec. 24.) p. 7.

Einsteint „veszedelmes pacifista ügynöknek" nyilvánította az Amerikai Légio és meg akarja akadályozni további amerikai szerepléseit. Robert Millikan amerikai Nobel-díjas fizikus látogatására utazik Einstein a kaliforniai Pasadenába. = Pesti Napló 81 (1930) No. 296. (dec. 31.) p. 5.

1931

Einstein írása magyar fordításban

Politikai hitvallásom. Az igazi lefegyverzés. A Pesti Napló számára írta: Albert Einstein. = Pesti Napló 82 (1931) No. 293. (dec. 25.) p. 41.

Einstein és Szilárd Leó közös szabadalmának leírása magyar fordításban. (Egykorú)

A Magyar Szabadalmi Közlönyben megjelent közlemény: A Magyar Királyi Szabadalmi bíróság által jóváhagyott magyar nyelvű szabadalmi leírás Szilárd Leó és Albert Einstein közös szabadalmáról. Megjelent: 1931. márc. 2-án, a szabadalom száma: 102079. A szabadalom címe: Hűtőgép. Az eredeti bejelentés dátuma: 1929. dec. 5. „*A találmány oly hűtőgépre vonatkozik, melynél folyékony fémeket az elektromos áramtól átjárt cseppfolyós fémre ható mágneses mező mozgat.*” Szilárd Leó és Einstein együtt egy olyan, olvadt fémekkel működő elektromagnetikus szivattyúra adott be szabadalmat, amelyet később Szilárd az atombomba készítésénél is alkalmazott. – Lásd még: Abonyi Iván: Szilárd leó. Szombathely, 2000. BDTF. 68 p. (Studia physica Savariensia 5.)

Erre az időszakra visszaemlékezve írja Faludy György: „*Ekkoriban – az 1930/31. tanévben – a berlini egyetemre jártam. Einstein előadásait hallgattam egy ideig, mert nem egyeztem azokkal, akik bolondnak vagy szélhámosnak tartották. Előadásai viszont túlságosan nehezek voltak ahhoz, hogy megértem őket. Inkább rokonomhoz, Leóhoz fordultam és megkértem: magyarázza el nékem a relativitás elméletét, melyet akkoriban a legtöbb rossz tréfának tekintett. Szilárd nagyszerűen adta elő a tárgyat, amit nem vártam tőle.*”

Cikkek folyóiratokban

BAUER, Julius; Einstein, Freud, Steinach. /V./ Fordította Patai József. = Mult és Jövő 21 (1931) p. 89.

KISS Kázmér: Einstein alap gondolata érthető-e középiskolai tudással? = A rákospalotai Wágner Manó reál gimnázium Értesítője az 1930/31. tanévre. pp. 6–11.

MATTYASOVSKY Kasszián: Az újabb fizikával kapcsolatos néhány metafizikai kérdésről. = Pannonhalmi Szemle 7 (1932) No. 4. pp. 321–325.

MEDVE Miklós [GAÁL Gábor]: Százan Einstein ellen. = Korunk 6 (1931) pp. 468–469.

NAGY Béla: A relativitásról. = Fizikai és Kémiai Diadaktikai Lapok 2 (1931) pp. 147–151.

SILBERMANN Jenő: Az öt dimenziós tér. = Korunk 6 (1931) No. 12. pp. 890–891.

SZÁNTÓ Hugó: Mégegyszer a matematika és a logika viszonya. = Korunk 6 (1931) No. 1. sz. p. 77.

TANGL Károly: A fizikai világkép kialakulása. = Természettudományi Közlöny 63 (1931) pp. 241–251., 273–283.

WODETZKY József: Könyvszemle. = Stella 6 (1931) No. 3–4. pp. 107–111.

Recenzió Gerold von Gleich: Einsteins Relativitätstheorien und physikalische Wirklichkeit. Leipzig, 1930. kötetéről.

A közművelődés „Nagy Főnöke”. = Századunk 6 (1931) No. 6. p. 318.

Einsteinről szóló átvett közlemény a „Vasárnapi Könyv. Ismeretterjesztő képes folyóirat” 1931-es évfolyamának 13. számából.

Közlemények újságokban

Einstein elmélete vonult a rádió birodalmába is. = Tolnai Világlapja 3 (1931) No. 2. (jan. 7.) p. 52.

Betörték Einstein berlini villájába. = Pesti Napló 82 (1931) No. 8. (jan. 11.) p. 20.

Chaplin ebédet adott Einstein tiszteletére. = Pesti Napló 82 (1931) No. 12. (jan. 16.) p. 10.

Súlyos vallási viták és konfliktusok Einstein körül. = Pesti Napló 82 (1931) No. 14. (jan. 18.) p. 42.

SIKLÓS Ferenc: „A papa már belenyugodott abba, hogy nem értjük meg soha...” Beszélgetés Einstein professzor lányával. = Pesti Napló 82 (1931) No. 14. (jan. 18.) p. 12.

Miért nagy tudós Einstein? Beke Manó előadása. = Pesti Napló 82 (1931) No. 16. (jan. 21.) p. 6.

Egyszer majd mindenki megérti a relativitás elméletét. = Pesti Napló 82 (1931) No. 20. (jan. 25.) p. 21.

Einstein most a kaliforniai Mount-Wilson obszervatóriumban járt.

Másodszor is betörték Einstein villájába. = Pesti Napló 82 (1931) No. 27. (febr. 4.) p. 12.

Einsteinnél – Newyorkban. A Pesti Napló számára írta Georg Sylvester Viereck. = Pesti Napló 82 (1931) No. 37. (febr. 15.) pp. 35–36.

Interjú.

Mi tette Russellt Russellé, Einsteint Einsteinné, Freudot Freuddá, Adlert Adlerré? Nagy emberek nagy elhatározásai – Szemelvények Strasser József könyvéből. = Pesti Napló 82 (1931) No. 43. (febr. 22.) p. 36.

Einstein és a Fradi-bánat. = Pesti Napló 82 (1931) No. 49. (márc. 1.) p. 27.

Olvasói levél.

Einstein indián törzsfőnök lett. = Pesti Napló 82 (1931) No. 50. (márc. 3.) p. 11.

Mik az okai és mikor lesz vége a mai gazdasági világkrízisnek? = Pesti Hírlap 53 (1931) No. 55. (márc. 8.) p. 3.

Pünkösti Andor: Einstein-mithosz. = Ujság 7 (1931) No. 55. (márc. 8.) p. 7.

Ez a karikatúra tetszett Einsteinnek. Major Henrik karikatúrája. = Az Est 22 (1931) (márc. 11.) p. 8.

Shaw után Einstein. = Az Út 1 (1931) No. 8–9. p. 20.

Einstein visszaérkezett Amerikából. = Pesti Napló 82 (1931) No. 60. (márc. 14.) p. 14.

A kapitalizmus már nem felel meg az emberiség mai igényeinek. Einstein és Upton Sinclair beszélgetése. = Népszava 59 (1931) No. 61. (márc. 15.) p. 17.

Einstein szobra egy amerikai templomban. „Európában ez elképzelhetetlen volna” – mondta Einstein. = Pesti Napló 82 (1931) No. 61. (márc. 15.) p. 40.

Száz német tudós Einstein ellen. = Tolnai Világlapja 31 (1931) No. 15. (ápr. 8.) p. 40.

Három német tudós, dr. Israel Hans, dr. Rückhaber Erich és dr. Weinmann Rudolf egy könyvet adtak ki a napokban, amelyben száz német tudós, többnyire egyetemi professzorok lesújtó kritikáját vonultatják föl a Nobel-díjas Einstein ellen. A kritikák lényege az, hogy Einstein híres elméletével becsapta a világot s csak azok rajonganak érte, akik egy szót sem értenek belőle. A relativitáselmélet egy beteg kornak beteg gyermeke – mondja Milis bécsi tudós. Az amerikai Reuterdah szerint pedig Einstein elmélete nem egyéb, mint a már elhúnyt Palágyi Menyhért "magyar tudós értékes gondolatainak az eltorzítása.

Einstein Bécsben. = Pesti Napló 82 (1931) No. 233. (okt. 14.) p. 8.

Einstein újabb kutatásai Amerikában. = Pesti Napló 82 (1931) No. 296. (dec. 31.) p. 6.

Az MTI által kiadott híryanagból

- január 30.: Einstein tanár a californiai csillagvizsgáló intézetben kijelentette, hogy megfigyelései és számításai alapján a Nap sarkai melegebbek az Egyenlítőnél és szerinte ez a hőmérsékleti különbség magyarázza a ciklonoknak és a napfoltoknak a váltakozását és sűrű előfordulását.
- február 24.: A Chicagói Magyar Klub tudományos előadásai közül különösen kiemelkedett az, amelyet Morandini Dénes, a Kaliforniai egyetem magyar származású matematika-előadója tartott az Einstein-féle relativitásról.
- október 13.: Bécs: Dr. Einstein professzor ma délelőtt ide érkezett, hogy az exakt tudományok külföldi tudósai által tartandó előadások rendezésére alakult bizottság meghívására előadást tartson a relativitás-elmélet jelenlegi állásáról.

1932

Cikkek folyóiratokban

Klimatológia és a relativitás elmélete. = Debreceni Szemle 6 (1932) No. 8. p. 312.

FISCHL Klára: Bergson tér- és időelmélete. Bp., 1932. Sárkány ny. 20 p.

HOLENDA Barnabás. A fémek elektrónelmélete. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 64. (1932) No. 4. Pótfüzet. pp. 97–110.

NÉMETH Andor: Új irányok a világirodalomban. Nyugat-konferencia. = Nyugat 25 (1932) Vol. II. No. 23. pp. 524–528.

PASTERNAK, Leonid: Einstein = Mult és jövő 22 (1932) p. 106.

SZÁSZ Ferenc: Einstein és a napfogyatkozás. = Pásztortűz 18 (1932) No. 16. pp. 252–253.

Közlemények újságokban

[Einstein Albert tanár úr tehát csakugyan nem telepedhetik meg az Egyesült Államokban?] = Népszava 60 (1932) No. 263. (dec. 3.) p. 5.

Einstein kapott amerikai vízumot, mert nem többnejű s nem tervez merényletet az elnök ellen. = Az Est 23 (1932) No. 277. (dec. 10.) p. 4.

Az MTI által kiadott híryanagból

- március 14.: Einstein tanár Californiában megismerkedett Miss Gene Bennis világhírű médiummal, kit Sir Arthur Conan Doyle, a spiritizmus főapostola, a „világ nyolcadik csodájának” nevezett. Einstein, ki mindaddig a legélesebben tagadta a szellemvilág létezését, korlátlan bámulattal nyilatkozott a médiumról, aki, úgymond, olyan dolgokat mondott neki, amiket senki a világon nem tudhatott, kitalálta legtitkosabb terveit és kísérleteit, és bebizonyította, hogy olyan képességekkel rendelkezik, amelyekre ő, a tudós, nem talál semmiféle magyarázatot.
- október 11.: A Princetonban a jövő ősszel megnyíló tudományos intézet matematikai főiskolájának igazgatójává Einsteint nevezték ki, aki a főiskolán matematikát és fizikát fog előadni.

1933

Einstein írása magyar fordításban

EINSTEIN Albert: Tudomány és civilizáció. A londoni nagygyűlésen tartott előadás. Angolból ford.: Feuerstein Emil (London). = *Múlt és Jövő* 23 (1933) p. 311.

Könyvek, könyvrészletek

CSÁVOSSY Elemér: Relativitás. In: *Katolikus Lexikon*. 4. köt. Bp., 1933. Magyar Kultúra. p. 79.

MIKOLA Sándor: A relativitáselméletről. In: Mikola Sándor: *A fizika gondolatvilága*. Bp., 1933. pp. 229–252.

Cikkek folyóiratokban

BABITS Mihály: Könyvről könyvre. = *Nyugat* 26 (1933) Vol. II. No. 15–16. pp. 162–164.
Eddington könyvéről.

[Einstein ötletes válasza...] = *Literatura* 8 (1933) No. 1. p. 4.

LASSOVSKY Károly: A tejúttól a világegyetemig. = *Magyar Szemle*. Vol. 17. (1933) No. 3. pp. 256–260.

NÉMETH László: A fizika átalakulása. = *Tanu*. Németh László kritikai folyóirata 1 (1932–1933) pp. 330–338.

RÉVÉSZ Gyula: A dialektikus relativitás. = *Korunk* 8 (1933) No. 3. pp. 237–240.

VÖRÖS Cyrill: Végtelen tér a relativitásban. (Függelék: A tetraéder térfogata a Bolyai-féle geometriában.) = *Szent István Akadémia Értesítője* 18 (1933) pp. 57–59. és klny.

Közlemények újságokban

Einstein Amerika „hazafias” asszonyairól. = *Népszava* 61 (1933) No. 1. (jan. 1.) p. 4.

Einstein: „Jóízű szüzeket fogyasztottam el...” = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 1. (jan. 1.) p. 22.

Hír: Einsteint felkérték, hogy válassza ki a „világ szellemi elitjét”. = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 19. (jan. 24.) p. 10.

Einstein hitvallásának nyolc pontja. = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 29. (febr. 5.) p. 39.

Az Einstein-házaspár Amerikában. = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 41. (febr. 19.) p. 14.

A horogkereszt az irodalomban. = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 60. (márc. 14.) p. 2.

Harmónia – vasököllel. = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 63. (márc. 18.) p. 7.

Lóránt Mihály: A világegyetem terjeszkedik! Einstein „világűr-görbületi” teóriája uralja az egész mai tudományos asztronómiai kutatást. – A világűr minden millió évben – megkétszereződik. = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 64. (márc. 19.) p. 38.

Einsteinnek és Polignae hercegnőnek játszott Bachot egy fiatal magyar zongoraművész. = *Pesti Napló* 84 (1933) No. 66. (márc. 22.) p. 11.

Antiszemita akció készül Németországban, ha nem szűnik meg külföldön a horogkereszt-ellenes propaganda. = Pesti Napló 84 (1933) No. 70. (márc. 28.) p. 4.

Cikkrészlet: „Einstein, aki Newyorkból jövet Le Havreba érkezett, mint az antiszemitizmus elleni világlíga elnöke, kiáltványt intézett a világ művelt népeihez. Felhívja a haladás barátait, hogy fogjanak össze a szabadgondolkozók és zsidók németországi elnyomásának megszüntetése érdekében.”

Rádiókiáltványban jelentették be a horogkeresztesek a megtorló bojkott megindulását. Az egész német birodalomban megkezdődött a „nem hivatalos” antiszemita akció – Bojkott-címjegyzék, kényszerszabadság, szavalókórus, letartóztatások. Einstein meg akarja szüntetni német állampolgárságát. = Pesti Napló 84 (1933) No. 72. (márc. 30.) p. 7.

Einstein lemond porosz állampolgárságról. = Népszava 61 (1933) No. 73. (márc. 30.) p. 6.

Einstein magatartását porosz belügyi bizottság vizsgálja. Bankszámláját zárolták, 30.000 márkáját elkobozták. = Pesti Napló 84 (1933) No. 75. (ápr. 2.) p. 2.

Állítólagos németellenes kijelentései miatt.

Einstein spanyol egyetemi tanár lesz. = Pesti Napló 84 (1933) No. 82. (ápr. 11.) p. 3.

Einstein egy spanyol egyetemen kap katedrát. = Népszava 61 (1933) No. 83. (ápr. 11.) p. 3.

Einstein levele a porosz tudományos akadémiához. = Népszava 61 (1933) No. 84. (ápr. 12.) p. 2.

Einstein levele a porosz tudományos akadémiához. = Pesti Napló 84 (1933) No. 83. (ápr. 12.) p. 2.

Einstein tanszéket kap Párizsban. = Pesti Napló 84 (1933) No. 84. (ápr. 13.) p. 7.

A francia kamara egyhangúlag szavazta meg a tanszéket Einsteinnak [sic!]. Einstein-katedra a Collège de France-on. = Pesti Napló 84 (1933) No. 85. (ápr. 14.) p. 5.

Székely Béla: Einstein és Freud. A két tudós levélváltása a háború kitörésének megakadályozásáról. = Ujság 9 (1933) ápr. 14. p. 5.

A két tudós 1932-es levélváltásáról. A teljes szöveg magyarul 1998-ban jelent meg könyv formájában „Háború, de miért?” címmel.

Senor Einstein. = Az Est 24 (1933) No. 86. (ápr. 16.) p. 8.

Einstein svájci állampolgár, párizsi tanár. Hír. = Pesti Napló 84 (1933) No. 86. (ápr. 16.) p. 16.

Tanszéket kap a hadtudomány Németországban. = Pesti Napló 84 (1933) No. 90. (ápr. 22.) p. 2.

Cikkrészlet: „A berlini fizika-műszaki irodalmi intézet felügyelősége kizárta tagjai sorából Einsteint...”

Hitler lapját kitiltották Jugoszláviából. = Pesti Napló 84 (1933) No. 101. (máj. 5.) p. 2.

Cikkrészlet: „Einstein és Langevin francia egyetemi tanár elnöklésével bizottság alakult, amely a németországi politikai menekültek segélyezését tűzte ki célul.”

A. V.: Beszélgetés Einsteinnal [sic!] belga száműzetésében. „A tudomány utazó ügynöke vagyok” – mondja. = Pesti Napló 84 (1933) No. 131. (jún. 11.) p. 38.

Einstein professzor és Herriot volt francia miniszterelnök a glasgowi egyetemen, ahol díszdoktorrá avatták őket. = Pesti Napló 84 (1933) No. 143. (jún. 27.) p. 11. – *fénykép.*

Einstein – francia akadémikus. = Magyar Hírlap 43 (1933) No. 143. (jún. 27.) p. 7.

Einstein elfogadta a jeruzsálemi egyetem meghívását. = Pesti Napló 84 (1933) No. 156. (júl. 18.) p. 10.

Einstein megkapja az angol állampolgárságot. = Pesti Napló 84 (1933) No. 170. (júl. 29.) p. 10.

A harmincötök. = Pesti Napló 84 (1933) No. 193. (aug. 26.) p. 9.

Cikk részlet: „Harmincnégy férfit és egy nőt fosztott meg a nácik Németországának forradalmi törvényszéke attól a jogtól, hogy németeknek vallhassák magukat, német útlevelel utazhassanak. (...) És Einstein – persze, Einstein is.”

Nem német állampolgárok többé: Einstein stb. ... = Pesti Napló 84 (1933) No. 193. (aug. 26.) p. 10.

Az antiszemitizmus elleni liga kijelölte a német tuszokat, akiket „Einstein megölése esetén megölnék”. = Pesti Napló 84 (1933) No. 207. (szept. 13.) p. 9.

Angol udvariasság. = Pesti Napló 84 (1933) No. 210. (szept. 16.) p. 12.

Einstein Locker-Lompson angol képviselő vendége.

Einstein elindult Amerikába. = Pesti Napló 84 (1933) No. 229. (okt. 8.) p. 18.

Beszélgetés Einsteinnal [sic!], a huszadik század Newtonjával. = Népszava 61 (1933) No. 230. (okt. 8.) p. 12.

A világegyetem forradalmáról beszél a Pesti Naplónak a Nobel-díjas Max Planck, a legnagyobb élő fizikus. = Pesti Napló 84 (1933) No. 241. (okt. 22.) p. 39.

Einsteinről is részletesen szól.

Elkobozzák Einstein vagyonát Németországban. = Pesti Napló 84 (1933) No. 264. (nov. 21.) p. 13.

Az MTI által kiadott híryanagból

– április 10.: A spanyol közoktatásügyi minisztérium közli, hogy Einstein tanár elfogadta a spanyol kormánynak ajánlatát, és az egyik spanyol egyetemen, mint rendes tanár előadásokat fog tartani. Egyúttal folytatja tudományos munkáját.

– április 12.: Párizs: A képviselőház ma esti ülésén de Monzie közoktatásügyi miniszter törvényjavallatot terjesztett elő, amelynek értelmében a College de France-on Einstein részére fizikai tanszéket állítanak fel. A képviselőház a javaslatot hosszan tartó egyhangú tetszésnyilvánítással fogadta.

– május 4.: Einstein a brüsszeli egyetemen megkezdte előadásait. A hallgatóság között több neves belga tudós volt jelen.

– június 26.: A Francia Tudományos Akadémia ma délután az elhunyt Michelson helyébe titkos szavazással külföldi tagjai közé választotta Einstein tanárt.

– október 9.: Einstein a régóta bejelentett beszédét nagy apparátussal és demonstratív külsőségek mellett tartotta meg az Albert-Hallban, az egyéni szabadság és a kultúráról.

Visszaemlékezés

Amikor 1933-ban az Institute for Advanced Studies megalakult, Neumann János volt a hat alapító professzor egyike, Albert Einstein és Hermann Weyl mellett. Einstein nagyra becsülte Neumannt, akiről – humorosan – azt állította, hogy már csecsemőkorában anyatej helyett tudományos gondolatokat vett magához. Itt dolgozott Wigner Jenő is, aki – egyebek között – ezt írta a princetoni időszakról: „*Einstein barátjaként egy igazán ritka kiváltságban is részem volt: jó néhány olyan csodálatos gondolatába is betekintheztem, amelyek soha nem kerültek*

publikálásra. Joggal feltételezhető lenne, hogy Einstein valamennyi fontos gondolatát publikálta. Pedig nem: számára kedves elméleteknek első látásra ellentmondó felismeréseit tudatosan visszatartotta. Soha nem publikálta például a vezető erőterre vonatkozó felismeréseit, mert úgy gondolta, hogy feltevése ellentmond az energiamegmaradás és az impulzusmegmaradás törvényének.” (Lásd bővebben: Wigner Jenő emlékiratai. Andrew Szanton lejegyzésében. Ford.: Mente Éva. Bp., 2002. Kairosz Kiadó.)

1934

Könyvek, könyvrészek

MÓD Aladár: Az anyagi létezés tér–idős szerkezete. In: Mód Aladár: Materialista lételmélet. (Vázlat). Bp., 1934. Phönix. pp. 21–39.

SZENTKUTHY Miklós: Erősz és Einstein-idill...In: Szentkuthy Miklós: Prae. Bp., 1934. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. p. 132.

Cikkek folyóiratokban

Einstein és Freud levélváltása. = Szabad Írás 1 (1934) pp. 4–6.

HOLENDA Barnabás: A mindenség határai. = Pannonhalmi Szemle 9 (1934) No. 4. pp. 289–294.

JESZENSZKY Erik: Mechanikai, fizikai és dialektikai törvények. = Korunk 9 (1934) No. 12. pp. 937–942.

NÉMETH László: Ortega és Pirandello. (A mű ismertetése.) = Literatura – Beszámoló a Szellemi Életről, 9 - 1934. (Tudományos gyűjtemény). pp. III–IV.

Németh László úgy véli, hogy „Newton, az abszolút tér atyja a relativista és Einstein, a relativitás-tan megalapítója az abszolutista”.

NÉMETH László: A kiterjedő világegyetem. Eddington új könyve. = Tanu. Németh László kritikai folyóirata 2 - 1934. pp. 54–58.

NEUFELD Béla: A háború lélektani problémája. = Korunk 9 (1934) No. 10. pp. 707–713.

Az Einstein–Freud levelezésről. A teljes szöveg magyarul 1998-ban jelent meg könyv formájában „Háború, de miért?” címmel.

NOVOBÁTZKY Károly: Einstein-hatás. (Mutatvány a Természettudományi Lexikonból.) = Természettudományi Közlöny 66 (1934) p. 476.

N. K. [NOVOBÁTZKY Károly]: Relativitás elmélete. In: Természettudományi Lexikon. Az utolsó évtizedek új természettudományi fogalmainak magyarázata. 178 rajzzal és 2 táblával. Szerk.: Gombocz Endre. Budapest, 1934. Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Király Magyar Egyetemi Nyomda. pp. 635–641.

SZÉLL Kálmán: A többatomú gázok statisztikája. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 50 (1934) pp. 241–250.

VÉSZI Margit: Egy nap Princetonban, világhírű matematikusok új otthonában. Ebéd Einstein tanár házában, látogatás Neumann Jánosnál, a kiváló magyar tudósnál; tea Weyl Hermannál, az új térszemlélet megalkotójánál, Kármán Tódor társaságában, aki Amerika két „Repüléstudományi Intézetének” vezetője. = Pesti Napló 85 (1934) márc. 11. p. 16.

Közlemények újságokban

Az Einstein-elmélet megdőlt? = Az Est 25 (1934) No. 157. (júl. 14.) p. 15.

Egy francia tudós állítólag megdöntötte Einstein relativitási elméletét. Magyar szakkörökben kétkedéssel fogadják a felfedezés hírét. = Magyar Hírlap 44 (1934) No. 157. (júl. 14.) p. 6.

Fizika és politika. = Népszava 62 (1934) No. 156. (júl. 14.) p. 9.

Megbukott Einstein elmélete – mondja egy francia. = Magyarország 41 (1934) No. 157. (júl. 14.) p. 9.

Az Einstein-elmélet lomtárba kerül? = Az Est 25 (1934) No. 162. (júl. 19.) p. 4.

Siklós Ferenc: A tudós a válságban. = Pesti Napló 85 (1934) No. 78. (ápr. 8.) p. 36.
Beszélgetés Pogány Bélával, egyebek közt az Einstein-féle fotoelektromos effektusról is.

Az MTI által kiadott híryanagból

– február 16.: A Rengo Iroda jelenti Tokióból: Az a tudományos bizottság, amely Losop szigeten megfigyelte a teljes napfogyatkozást, most eljuttatta jelentését a japán Közoktatásügyi minisztériumhoz. Három fényképfelvétel megerősíti az Einstein-elmélet helyességét. Johnson amerikai csillagász kijelentette, hogy a megfigyelések a lehető legkedvezőbb légköri viszonyok között történtek.

– december 29.: Einstein tanár, az amerikai tudományos szövetség pittsburgi értekezletén tartott feltűnést keltő előadásában olyan elméleteket ismertetett, amelyek megdönteni látszanak korábbi tanítását a relativitásról és a tér határoeltságáról. Kijelentése szerint lehetséges, hogy a világegyetem mégis végtelen, azaz nem szétpattanó, hanem olyan buborék, amelynek nincsenek határfalai.

1935

Einstein írása magyar fordításban

Prof. EINSTEIN: Az „asszimiláció” tévedései Németországban. = Mult és Jövő 25 (1935) p. 260.

EINSTEIN, Albert: Hogyan látom a világot. Ford.: Szécsi Ferenc, a tudományos rész fordítását átnézte Somogyi Mihály. Bp., 1935. Faust Könyvkiadó. 217 p.

Másik, azonos szövegű kiadása: Lугоj, 1935. Kirjat Széfer. 217 p. [Nyomt.: Nagy Károly és Társai Grafikai Műintézete, Debrecen]

Könyvrészletet láss még 1942-nél!

Recenziók:

Eredeti kiadás: Albert Einstein: Mein Weltbild, 1934.

Az eredeti kiadás recenziói:

FENYVESI Andor = Századunk 9 (1934) p. 204.

n. n. = Ujság 10 (1934) (máj. 20.) p. 28.

A magyar fordítás recenziói:

Búvár 1 (1935) No. 2. p. 142.

Literatura 10 (1935) No. 6. p. 96.

FEJTŐ Ferenc: Hogyan látja Einstein a világot? = Szocializmus 30 (1935) pp. 357–361.

KEMÉNY Gábor: Einstein világszemlélete. Hogyan látom a világot. = Századunk 10 (1935) pp. 142–144.

MÓD Aladár: Einstein világnézete. = Gondolat 1 (1935) No. 2. pp. 154–157. [Recenzió.]

Könyvek, könyvrészek

CZENTHE Béla: A negyedik dimenzió. A természettudományos szemlélet ismeretkritikai elemzése. Bp., 1935. Neszt ny. 20 p.

HAMPEL László: Relativitáselméleti vizsgálatok. Bp., 1935. Buzárovits ny. 15 p.

TAMKÓ-SIRATÓ Károly: A Planizmus bevezetése az Einstein–Minkowski-féle tér-idő elmélet alapján. Paris, 1935. 30 p. – Előtanulmány a Dimenzionista Manifesztum első kiadásához (Paris, 1936). – Lásd újabban: A Dimenzionista manifesztum története. A dimenzionizmus (nemeuklideszi művészetek) I. albuma. A szöveget gond. és a jegyzeteket írta: Klaniczay Júlia, utószó: L. Simon László. Bp., 2010. Artpool. 197 p. – Lásd még Kassához kapcsolódó gondolatait: TAMKÓ-SIRATÓ Károly: Emlékét saját művészetemben őrzöm. In: Illés Ilona – Taxner Ernő (szerk.): Kortársak Kassák Lajosról. Bp., 1976. PIM. pp. 56–60.

Cikkek folyóiratokban

DÉSI Frigyes: Brühlmann, Otto: Physik am Tor der Metaphysik. München, 1935. E. Reinhardt, 137 p. (*Isz.*) = Athenaeum. Új folyam 21 (1935) pp. 308–309.

Brühlmann élesen szembeszáll Einsteinnel.

ÉRDY Lajos: A természettudományos világfelfogás válsága. = Századunk 10 (1935) No. 4–5. pp. 150–162.

FÖLDES István: A világegyetem tágulása. = Természettudományi Közlöny 67 (1935) pp. 9–14.

Einstein elméletéről is.

NAGY Lajos: A hónap tükre. A világegyetemnek nincsenek határfalai? = Tükör 3 (1935) No. 2. pp. 10–11.

RENNER János: Kísérleti vizsgálatok a tömegvonzás és a tehetetlenség arányosságáról. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 53 (1935) pp. 542–570.

SZERB György [GYÖRGY Mátyás]: Einstein felfogása a vallásról. (Einstein világképe I.) = Korunk 10 (1935) pp. 398–403.

SZERB György [GYÖRGY Mátyás]: Einstein pacifizmusa. (Einstein világképe II.) = Korunk 10 (1935) pp. 463–468.

SZERB György [GYÖRGY Mátyás]: Einstein és a tudományos elmélet. I–II. = Korunk 10 (1935) pp. 760–768, 937–946.

Közlemények újságokban

Einstein új elmélete a relativitásról. = Pesti Hírlap 57 (1935) No. 155. (júl. 11.) p. 13.

Einstein új tétele az atomtűneményekről. = Népszava 63 (1935) No. 155. (júl. 11.) p. 8.

Einstein professzor beszéde Reinhardthoz, aki Werfel új darabját rendezi Newyorkban. = Pesti Napló 86 (1935) No. 179. (aug. 8.) p. 15. (*A beszéd néhány részletének magyar fordításával.*)

Einstein professzor amerikai előadásában bejelentette kutatásainak újabb eredményeit. = Pesti Napló 86 (1935) No. 184. (aug. 14.) p. 7.

1936

Szövegközlés

A. EINSTEIN – S. FREUD: Kell-e a háború? Emberismeret 2 (1936) No. 2. pp. 3–11.

Einstein és Freud levélváltása. A teljes szöveg magyarul 1998-ban jelent meg könyv formájában „Háború, de miért?” címmel.

Könyv, könyvrészlet

BALÁZS Júlia: Fehér törpe csillagok. = A Királyi Magyar Természettudományi Társulat Évkönyve 1937-re. Bp., 1936. pp. 47–60.

DOSTLER Gábor: Relativitás és egy zenei határjelenség. Bp., 1936. A szerző kiad. Budapesti Hírlap ny. 16 p.

SURÁNYI Károly: Anyag, tér és idő. A világmindenség lényege. Bp., 1936. Révai. 32 p.

Cikkek folyóiratokban

NAGY Endre: Einstein világnézete. I–III. (Könyvismertetés). = Ujság 12 (1936) No. 198. (aug. 30.) p. 13.; No. 204. (szept. 6.) p. 29.; No. 209. (szept. 13.) p. 29. [A. Einstein: Hogyan látom a világot? c. kötetéről.]

SZEMLÉR Ferenc, ifj.: A költő és a világegyetem. = Nyugat 29 (1936) Vol. II. No. 9. pp. 165–176.

Közlemények újságokban

Einstein lemondott a hazatérésről. = 8 Órai újság 22 (1936) No. 14. (jan. 18.) p. 9.

Itt a „német” és a „zsidó” fizika. A Nobeldíjas [sic!] Lenard professzor különös eszméi új műve előszavában – Roham Einstein ellen. = Magyarország 43 (1936) No. 28. (febr. 4.) p. 2.

Beke Manó: Max Planck, a fizikai tudomány atyamestere. = Pesti Napló 87 (1936) No. 106. (máj. 8.) pp. 2–3.

Einsteinről is.

Negyven expedíció figyel a június 19-i teljes napfogyatkozást. = Népszava 64 (1936) No. 137. (jún. 18.) p. 14.

Einsteinről is.

Százezerdolláros [sic!] rádióajánlatot utasított vissza Einstein. = Esti Kurir 14 (1936) No. 258. (nov. 10.) p. 9.

1937

Könyv, könyvrészlet

KÖHLER Gusztáv: Archimedestől Einsteinig. A modern fizika alapjai. Bp., 1937. Kronos. 47 p. (Kronos könyvek 9.)

Cikkek folyóiratokban

[Ifj. TANKÓ Béla]: Einstein világképe. = Debreczeni Független Újság, 1937. márc. 25.

ERNST Ottó: Einstein. (Kortársak, akiket ismerni kell XXVI.). = Újság 13 (1937) nov. 28. p. 29.

FARAGÓ László: A modern fizikai világkép és az ember. = Athenæum 23 (1937) pp. 87–128. és klny: FARAGÓ László: A modern fizikai világkép és az ember. Bp., 1937. Egy. ny. 44 p. (Filozófiai értekezések 8.)

Ezen belül: A relativitástan és kvantumelmélet alap gondolatai.

GRÓZINGER M. József: A mai gondolkozás krízise. = Libanon, 2. 1937. No. 5. pp. 154–157.

Közlemények újságokban

Einstein, a princetoni varázsló eddig 72 találmányt fejezett be Amerikában. = Az Est 28 (1937) No. 79. (ápr. 9.) p. 7.

Einstein 72 találmányt szabadalmaztatott Amerikában. = Népszava 65 (1937) ápr. 9. p. 5.

Einsteinnél, Princetonban. Hogyan él és dolgozik a nagy tudós? Egyik legújabb találmánya gyökeresen megváltoztatja a fényképezés és mozi technikáját. = Pesti Napló 88 (1937) jún. 27. p. 35

[A zsidó Einstein...]. = Esti Kurir 15 (1937) No. 261. (nov. 17.) p. 9.

A termőföld. = Népszava 65 (1937) No. 293. (dec. 25.) p. 35.

Cikkrészlet: „Az Einstein-féle relativitás”.

1938

Einstein írása magyar fordításban

Albert EINSTEIN: A héber egyetem a zsidó méltóság forrása. = Mult és Jövő 28 (1938) p. 261.

EINSTEIN, Albert: Mivel tartozunk a cionizmusnak? A nagy zsidó tudós 1938. április 17-i, a New York-i Hotel Commodore-ban rendezett „harmadik” széderen tartott beszéde. Angol gyorsírói jegyzetek nyomán fordította: Dr. Feuerstein Emil (Tel-Aviv). = Mult és Jövő 28 (1938) p. 182.

Cikkek folyóiratokban

DÉSI Frigyes: A modern fizikai világkép és az ember. Faragó László természetfilozófiai tanulmányához. = Apollo 4 (1938) No. 1–2. pp. 93–96.

N. S.: A fizika, mint az ész kalandja. Albert Einstein und Leopold Infeld: Physik als Abenteuer der Erkenntnis. (*Ism.*). = Századunk 13 (1938) No. 9–10. pp. 354–355.

SZÉNÁSY [SZÉNÁSSY] Barna: A modern fizika bölcséleti vonatkozásai. = Magyar Kultúra 25 (1938) pp. 19–21.

SZEPESI Zoltán: Száztíz éves a Brown-féle mozgás. = Búvár 4 (1938) No. 5. p. 397.

Közlemények újságokban

Einstein lekészül a tenger fenekére. = Az Est 29 (1938) No. 8. (jan. 12.) p. 8.

Einstein a tenger mélyére készül. = Népszava 66 (1938) No. 8. (jan. 12.) p. 6.

Einstein új találmánya. = Népszava 66 (1938) No. 26. (febr. 2.) p. 12.

Einstein forradalmasítja a filmipart. Amerika legnépszerűbb embere a Princetonban élő nagy német tudós. = Magyarország 45 (1938) No. 31. (febr. 9.) p. 9.

Einstein új találmánya a filmiparban. = Népszava 66 (1938) No. 31. (febr. 9.) p. 10.

Einstein új találmánya a filmiparban. = Tolnai Világlapja 38 (1938) No. 12. (márc. 16.) p. 41.

Einstein új könyve. = Népszava 66 (1938) No. 68. (márc. 25.) p. 5.

„A fizika fejlődése”.

Albert Einstein könyvet írt a fizika történetéről. = Az Est 29 (1938) No. 74. (ápr. 2.) p. 8.

Támadás Einstein elmélete ellen. = Az Est 29 (1938) No. 80. (ápr. 9.) p. 9.

Einstein, a világ legnagyobb élő matematikusának mesészerűen érdekes és furcsa élete. = Tolnai Világlapja 40 (1938) No. 35. pp. 12–13.

1939

Könyvek, könyvrészek

SZILÁGYI Zoltán: A világmindenségről. „Fizika”. I–II. Bp., [1939]. A szerző kiad. 112, 120 p.

SZTRÓKAY Kálmán [Imre]: A fizika úttörői. Bp., 1939. Dante. 179 p., 6t.

Kézirat

1939. aug. 2-án Einstein, Szilárd Leó, Wigner Jenő és Teller Ede közös gondolkodásának eredményeként megszületett egy levél, amelyet Rooseveltnek címeztek, s amely pusztító fegyverek kifejlesztésének lehetőségére figyelmeztette az elnököt. Wigner Jenő írta: „Einstein a maghasadás politikai és katonai jelentőségét is azonnal felismerte. Átlátta, hogy ha a maghasadás segítségével készíthető hatalmas erejű fegyver a hitleri Németország kezébe kerül, Hitlert nem lehet megállítani többé. Erre a gondolatra Einstein éppúgy elborzadt, mint én. Felajánlotta, hogy minden tőle telhetőt megtesz, hogy ennek lehetőségét megakadályozza. (...) Németül elhangzott szavait hamarjában papírra vettem. Szólt az urán jelentőségéről, és felhívta az elnök figyelmét a láncreakción alapuló nagyhatású atombomba előállításában rejlő lehetőségekre és veszélyekre, majd a Fehér Ház éberségét és gyors intézkedését kérte az

üggyel kapcsolatban. Princetonba hazatérve a levelet lefordítottam angolra. A híres Einstein-levél megszövegezéséért így sokban én vagyok a felelős. A fordítás könnyen ment, mert Einstein az eredetiben nagyon pontosan fogalmazott. A levelet visszajuttattuk Einsteinnek, aki habozás nélkül aláírta, majd az utolsó simítások végeztével, augusztus 2-i dátummal ellátva elküldtük Roosevelt elnöknek.” (Lásd bővebben: Wigner Jenő emlékiratai. Andrew Szanton lejegyzésében. Ford.: Mente Éva. Bp., 2002. Kairosz Kiadó.)

Valószínűleg ennek a levélnek a hatására indult be – mintegy védekezéséért – az atomfegyverek amerikai kifejlesztése, a Manhattan-terv. Einstein maga soha nem volt részese sem a Manhattan-tervnek, sem az atombomba kifejlesztésének. Einsteint mégis mérhetetlen önvád marcangolta az emberiség kipusztításával fenyegető atomfegyverek létrehozásában játszott tudományos és politikai szerepe miatt.

Cikkek folyóiratokban

FARAGÓ László: A modern természettudomány világképe. A M. Filozófiai Társaság vitaülése 1939. január hó 12-én. = Athenæum 25 (1939) pp. 94–100. [*Mikola Sándor, Dési Frigyes, Pozsonyi Frigyes, Ortway Rudolf, Bay Zoltán, Báró Brandenstein Béla hozzászólásával.*] És klny.: FARAGÓ László: A modern természettudomány világképe. Bp., 1939. Egy. ny. 26 p. (Filozófiai értekezések 10.)

HOLENDA Barnabás dr.: Az idő fogalma a modern fizikában. = Pannonhalmi Szemle 14 (1939) No. 2. pp. 110–119.

Einstein elméletéről is

KALMÁR László: A csillagok kora. = Természettudományi Közlöny 71 (1939) pp. 86–94.

REÖK Iván: A fizikai világkép változása. = Katholikus Szemle 53 (1939) No. 11. pp. 619–626.

A zsidó világkongresszus párisi ülése. Wasye, Einstein, Szold a menekültügy amerikai kongresszusának fő szónokai. = Múlt és Jövő 29 (1939) pp. 47–48.

Közlemények újságokban

Az atom és a relativitás. Tápay-Szabó László: Kicsire ne nézzünk! = Tolnai Világlapja 41 (1939) No. 4. (jan. 25.) p. 18.

Einsteinről is.

Einstein új világraszóló felfedezése. = Az Est 30 (1939) No. 65. (márc. 19.) p. 14.

Juhász Vilmos: Egyház és szabadság. = Ujság 15 (1939) No. 285. (dec. 16.) p. 4.

Tápay-Szabó László: Einstein – közelről. = Ujság 15 (1939) No. 286. (dec. 17.) p. 6.

1940

Könyvek, könyvrészek

ÉRDY Lajos: Newtontól Einsteinig. In: A természet titkai. Fölfedező séták a természetben. Bp., 1940. Szociáldemokrata Párt. pp. 101–110.

NÉMETH László: Az Einstein-elmélet. In: Németh László: A minőség forradalma. 2. köt. Bp., 1940. Magyar Élet. pp. 106–110.

A Tanuban megjelent írás kötetben.

RÉVÉSZ Gyula: Einstein. A relativitás születése. Oradea [Nagyvárad], [1940]. Zsidó Nemzeti Szövetség Oradeai helyi csoportjának kulturbizottsága. 64 p.

Cikkek folyóiratokban

HERSKOVITS Fábán: Relativitás és zsidóság. = Mult és Jövő 30 (1940) p. 155.

LÁCZER István: Einstein a nevelésről. [A Mein Weltbild londoni kiadásához.] = Magyar Pedagógia 50 (1941) No. 1–2. pp. 122–123.

REÖK Iván: Az új fizikai világkép és a modern orvostudomány. = Apollo 6 (1940) pp. 14–19.

SELÉNYI Pál: Tehetetlen és nehézkedő tömeg. = Természettudományi Közlöny. Pótfüzetek. 72. (1940) No. 2. Pótfüzet. pp. 118–121.

Közlemények újságokban

Amerikai állampolgárságot kapott Einstein Albert. = Népszava 68 (1940) no. 223. (okt. 2.) p. 7.

Az MTI által kiadott híryanagból

– november 9.: A szovjet tudósok egész légiója készülődik a jövő évi teljes napfogyatkozás megfigyelésére. Az expedíciók egyik fontos feladata az Einstein-féle relativitási elmélet felülvizsgálása lesz

1941

Könyvek, könyvrészletek

GALAMB Ödön: Makói évek. Függlék: József Attila válogatott, kiadatlan verse[i]. (Radnóti Miklós jegyzetével). Bp., 1941. Cserépfalvi. p. 9, 65. (József Attila élete nyomában 1.)

A relativitáselméletről is.

Relativitás-elmélet. In: Új idők lexikona. 21. köt. Bp., 1941. pp. 5245–5246.

Közlemények újságokban

A Merkúr bolygó nem jelent meg Einstein randevuján. Összeomlással fenyeget a relativitás híres elmélete. = Magyarország 48 (1941) No. 4. (jan. 7.) p. 4.

Einstein relativitás-elméletét újból ellenőrzi egy szovjetexpedíció [sic!]. Nagyobb-e a valóságos fényelhajlás, mint amennyinek Einstein elméletileg kiszámította? = Magyar Nemzet 4 (1941) No. 14. (jan. 18.) p. 6.

1942

Einstein írása magyar fordításban

Albert EINSTEIN: Mein Weltbild című könyvéből. In: Magyar Zsidók Naptára. Bp., 1942–5702. OMIKE. pp. 166–167.

Könyv, könyvrészlet

SÁNDOR Pál: Einstein. In: Sándor Pál: Filozófiai lexikon. Bp., [1942]. Faust. pp. 278–280.

WODETZKY József: Csillagászat és relativitás elmélet. In: A Kis Akadémia negyvenkét esztendeje az ezredik előadásig 1899-1941. Szerk.: Bartha István, Förster Rezső. Budapest, 1941. A Kis Akadémia kiadása. pp. 202–203.

Cikkek folyóiratokban

BESZE László: A Brown-féle mozgás. = Búvár 8 (1942) No. 8. p. 318.

BUZÁGH Aladár: A szuszpenziók belső surlódásáról. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 61 (1942) No. 1. pp. 89–121.

CSÁSZÁR Elemér: A fekete sugárzás törvényei. 1–2. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 61 (1942) No. 2. pp. 496–516. és klny.: Bp., 1943. Franklin ny. 22 p.

REÖK Iván: Az oksági elv a csillagászati világkép változásainak tükrében. = Természettudományi Közlöny 74 (1942) pp. 258–266.

Közlemények újságokban

Klatt Román: Visszaemlékezés Lénárd professzor pozsonyi diákéveire. = Magyar Hírlap [Pozsony] 2 (1942) No. 154. (jún. 11.) p. 6.

(Fizikus): A relativitás. = Népszava 70 (1942) No. 149. (júl. 5.) pp. 14–16.

1943

Könyvek, könyvrészletek

KECSKÉS Pál: A modern természettudomány és a filozófia. In: Kecskés Pál: A bölcsélet története főbb vonásaiban. 2. átdolg. kiad. Bp., 1943. pp. 515–520.

KOCZKÁS Gyula: Einstein új világa. In: Koczka Gyula: Örök törvények. A fizika regénye. Bp., 1943. Béta. pp. 36–44. (2. kiad.: Bp., 1947.)

NOVOBÁTZKY Károly: Relativitás. Bp., 1943. Magyar Szemle Társaság. 76 p. (Kincsestár 86.)

Cikkek folyóiratokban

HORVÁTH Zoltán: Miként született a relativitás elmélete? = Búvár 9 (1943) No. 11. pp. 401–404.

MIKOLA Sándor: Az időfogalom kialakulásáról és fizikai jelentéséről. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 62 (1943) No. 2. pp. 367–383.

1944

Az MTI által kiadott híryanagból

– május 18.: Washington: 44 állam 1700 egyetemi tanára kérvényt írt és küldött a Fehér Házba. Ebben arra kérik Rooseveltnél, vesse latba befolyását azért, hogy Palesztina kapuit megnyissák a zsidók előtt. A kérvényhez az előszót Dr. Albert Einstein írta.

1945

Könyv, könyvrészlet

ANTAL Gábor: Einstein a humanista. Bp., 1945. Dante. 64 p. (Dante új könyvtár)